

FRANK McNALLY

GHIDUL XENO® FOBULUI

Xenofobie:

s.f. (<fr: *xénophobie*) frica
irațională de străini, probabil
justificată, întotdeauna
de înțeleș.

irlandezii

Frank McNally
Ghidul Xenofobului - Irlandezii

Frank McNally
The Xenophobe's Guide to the Irish
© Copyright Oval Projects, 2005, 2008

© Nemira, 2010

Traducere din limba engleză Mihai-Dan Pavelescu

Coperta colecției: Dana MOROIU, Corneliu
ALEXANDRESCU
Ilustrația copertei: Irina DOBRESCU

Redactor: Vlad PUESCU
Tehnoredactor: Alexandru CSUKOR

„Ghidul Xenofobului” este o marcă înregistrată.
Toate drepturile rezervate.

Orice reproducere, totală sau parțială, a acestei lucrări, fără
acordul scris al editorului, este strict interzisă și se pedepsește
conform Legii dreptului de autor.

ISBN 978-606-579-051-3

Lectura digitală protejează mediul

Versiune electronică realizată de Elefant.ro

Cuprins

- [Naționalism și identitate](#)
- [Caracter](#)
- [Comportament](#)
- [Limbă](#)
- [Conversație](#)
- [Umor](#)
- [Cultură](#)
- [Literatură](#)
- [Mâncare](#)
- [Sport](#)
- [Obsesii](#)
- [Atitudini și valori](#)
- [Obiceiuri](#)
- [Guvernare](#)
- [Afaceri](#)
- [Sisteme](#)

Frank McNally s-a născut foarte aproape de granița dintre cele două jurisdicții politice din Irlanda, fapt care îl aduce în poziția unică de a fi privit cu egală neîncredere de ambele părți. A crescut la o fermă, dar, așa cum se întâmplă cu mulți tineri, a venit o vreme când nu s-a mai putut împotrivi ispitei metropolei. Însă, nereușind să găsească una în Irlanda, s-a mutat la Dublin.

În mod viclean, Frank a petrecut mare parte din pauperii ani optzeci lucrând în biroul pentru șomeri al Departamentului de Asistență Socială. O epocă de aur a asistenței sociale din Irlanda, când s-au consemnat creșteri-record în toate privințele. Dar, din păcate, n-a durat prea mult. Până la sfârșitul deceniului, devenise clar că perioada de glorie se încheiase.

Frank a părăsit aparatul de stat și a petrecut o vreme călătorind și sperând să-și descopere sinele. În timp ce vizita Thailanda și-a descoperit buzunarele goale, trebuind să se întoarcă acasă și să-și găsească o slujbă. S-a orientat spre ziaristică, unde a învățat să nu lungească povestea. În prezent lucrează la *The Irish Times*, pentru care scrie despre subiecte precum Parlamentul, procesul de pace și invadarea anuală a bucătăriei sale de către furnici.

Numărul irlandezilor din Republica Irlanda este de 4 milioane, dintre care 1,3 milioane locuiesc în Dublin, adică aproape la fel de mulți pe cât trăiesc în Irlanda de Nord. În felul acesta, totalul populației ajunge la aproape 5,5 milioane, comparativ cu 3 milioane galezi, 5 milioane scoțieni, 20 de milioane australieni, 62 de milioane englezi și 306 milioane americani.

Republica Irlanda este de aproape cinci ori mai mare decât Irlanda de Nord, dar ar putea încăpea în jumătate din statul american Florida. Cu toate acestea, Irlanda de Nord și Republica Irlanda luate laolaltă au o suprafață mai mare decât Scoția.

Naționalism și identitate

Avertisment

Există o insulă cu numele Irlanda și un stat cu numele Irlanda, dar cele două nu înseamnă același lucru. Insula cu numele Irlanda include Irlanda de Nord, în timp ce statul cu numele Irlanda pretinde că ar fi inclus-o cândva pe aceasta, iar acum abia aspiră la includerea ei... într-un final. În prezent majoritatea populației din Irlanda de Nord preferă statu-quo-ul (este vorba despre uniunea¹ cu Marea Britanie, nu despre formația de muzică rock cu același nume din anii șaptezeci).

Poate cunoașteți Irlanda ca „Republica Irlanda”, dar acela nu-i decât un titlu provizoriu. Numele țării este „Irlanda”, în limba irlandeză *Eire*. Din motive evidente, majoritatea probritanică din Irlanda de Nord detestă folosirea termenului „Irlanda” pentru a se referi la Republică și de aceea, deși nu au pic de entuziasm față de limba irlandeză, folosesc frecvent termenul *Eire* când vorbesc în engleză. Cei din Republică consideră faptul o insultă, aceasta fiind și intenția unioniștilor din Irlanda de Nord, deși ambelor tabere le-ar veni greu să explice motivul. Englezii folosesc uneori *Eire* fără să premediteze o insultă, ceea ce este OK, fiindcă oricum ei tot n-au habar despre ce-i vorba.

Multora din Republică nu le place să folosească denumirea Irlanda de Nord, deoarece simt că majusculele îi conferă un caracter de permanență. În funcție de cât de naționaliști sunt, ei preferă să-i spună „cele șase comitate ocupate” (naționalistul extremist), „cele șase prăpădite” (naționalistul extremist cu simț al umorului din popor), „nordul Irlandei” (naționalistul moderat) sau pur și simplu „Nordul”, neapărat cu „N” mare (liberal, sofisticat, aproape deloc naționalist, care doar subliniază un aspect). De asemenea, nordicii probritanici folosesc uneori numele provinciei „Ulster” pentru Irlanda de Nord. Însă Irlanda de Nord conține numai două treimi din Ulster – restul se află în Republică, iar celor de acolo nu le place ca numele-care-începe-cu-U să fie deturnat.

Pe scurt, insula cu numele Irlanda este un adevărat câmp minat diplomatic. Cel mai prudent este să faceți referiri vagi la „nord” și „sud”. Dacă vorbiți suficient de repede, nimeni nu va reuși să-și dea seama dacă ați folosit sau nu majuscule. Țineți totuși minte că extremitatea nordică a „sudului” – Donegal – este mai în nord decât oricare altă parte a Nordului. Altfel,

riscul și așa foarte mare de a vă rătăci în Irlanda (vezi „Indicatoare rutiere”) va spori în mod inutil.

Granița

Republica Irlanda și Irlanda de Nord sunt despărțite printr-o linie cunoscută simplu drept „Granița”. Aceasta poate sări în ochi pe hărți și chiar în cărți și ziare, unde primește frecvent majuscula „G”, dar în realitate este mult mai puțin evidentă. O puteți traversa în mod repetat fără măcar s-o fi observat (de altfel, scuza armatei britanice, de fiecare dată când era surprinsă de partea cealaltă a hotarului).

De obicei, Granița nu este marcată decât printr-un pârau sau un podeț. Însă linia trece adesea prin ferme, curți și case. Ba chiar, datorită profitabilelor diferențe de accize pe combustibil dintre Nord și Sud, uneori trece exact prin enorme rezervoare cu motorină, aparținând contrabandiștilor.

În general indicatoarele rutiere reprezintă o atenționare corectă a faptului că ați schimbat jurisdicțiile. În Sud, indicatoarele – dacă există – sunt scrise și în engleză, și în irlandeză; în timp ce în Nord sunt numai în limba engleză. Și cutiile poștale oferă unele indicii. La fel ca în alte părți ale Marii Britanii, Nordul păstrează celebrele cutii poștale victoriene roșii. Republica are aceleași celebre cutii poștale victoriene roșii, numai că, după obținerea independenței, au fost toate vopsite în verde.

Poate că indicatoarele cele mai de nădejde privind traversarea Graniței sunt steagurile. Comunităților rivale din Irlanda de Nord le place să afișeze drapele și embleme, pentru a-și demonstra loialitatea, iar zonele aflate imediat în nordul Graniței sunt în majoritate naționaliste. Așa că, atunci când mergeți spre nord și, deodată, vedeți doar drapelul Republicii oriunde ați privi, puteți fi sigur că nu mai sunteți în ea.

Cei Opt Sute de Ani de Oprimare

Istoria irlandezilor este o suită lungă de invazii, cu o excepție notabilă: printr-o cruntă ironie a sorții, romanii – al căror geniu pentru lucrările de canalizare ar fi fost de mare ajutor – au decis că Irlanda era mult prea umedă ca să-și mai bată capul cu ea. Puține alte oști jefuitoare au ratat însă ocazia, așa că n-a fost mare mirare când normanzii au sosit din Britania în anul 1169, inaugurând cei Opt Sute de Ani de Oprimare.

Odată instalați confortabil, ei au ignorat aluziile repetate de a-și lua tălpășița. Însă așa cum s-a întâmplat cu toți invadatorii care i-au precedat, normanzii (sau „Vechii Englezi”, așa cum au devenit cunoscuți) au fost în scurt timp asimilați, devenind, potrivit unei expresii celebre, „mai irlandezi decât irlandezii înșiși”. Această turnură a fost privită cu îngrijorare în Anglia, unde Noii Englezi deveniseră mai normanzi decât normanzii înșiși.

Recucerind Irlanda, ei au impus legi penale ce interziceau o serie de activități populare, precum aceea de „a fi irlandez”. Concomitent „au însămânțat” coloniști noi, mai rezistenți la apă decât normanzii și mai puțin vulnerabili la efectele cețurilor celtice. Coloniștii care au fost introduși în nordul Irlandei în secolul al XVII-lea erau imposibil de asimilat, pe de o parte din cauza religiei. În timp ce irlandezii și Vechii Englezi au rămas romano-catolici după Reformă, nou-sosiții erau protestanți din cele două tipuri scoțiene principale: „fermi” și „aprigi”. Războaiele religioase ale Britaniei au atins apogeul pe sol irlandez, în bătăliile de la Boyne (1690) și Aughrim (1691), când Dumnezeu a dat o mână de ajutor ambelor tabere, dar se pare că s-a străduit ceva mai mult de partea protestanților.

Potrivit standardelor irlandeze, secolul al XVIII-lea a fost unul pașnic, consemnându-se o singură tentativă de revoluție, soldată doar cu aproximativ treizeci de mii de victime. O cauză indirectă a acelei rebeliuni din 1798 a fost Legea Uniunii, care a transformat Irlanda și Britania într-o singură entitate parlamentară. În secolul al XIX-lea, foametea și emigrarea în masă au înjumătățit populația Irlandei. Pentru cei rămași în viață, campania pentru autoguvernare a căpătat un caracter presant.

În anul 1916, republicanii militanți au făcut o nouă încercare. Spre deosebire de toate revoltele anterioare, marcate de un optimism nerealist, de data aceasta insurgenții au estimat cu abilitate că vor pierde și au născocit un concept viclean

cunoscut ca „triumful eșecului”. Planul a avut un succes uriaș când britanicii nu numai că au înăbușit revolta, ci i-au și împușcat pe liderii ei, alienând astfel opinia publică și determinând-o să susțină cauza rebelilor. Rezultatul: douăzeci și șase din cele treizeci și două de comitate ale Irlandei și-au cucerit independența.

Protestanții din Nord – astăzi mai britanici decât britanicii înșiși – s-au opus prin veto mișcării către o republică irlandeză unită și au înființat în Belfast propriul lor parlament, loial coroanei britanice. Acesta se baza pe conceptul „un om, un vot”, dar aplicat destul de aproximativ. Discriminarea anticatolică a fost larg răspândită, astfel că până în 1969 – comemorarea a opt sute de ani de la invazia normandă –, naționaliștii irlandezi s-au putut proclama în mod oficial victime ale celor Opt Sute de Ani de Oprimare. Ei își revendică și în prezent dreptul de copyright pentru sintagma respectivă.

(Mulți catolici nordici au continuat să se considere oprimați până spre anul 2000, câștigându-și titlul de „Națiunea cea mai obișnuită din toate timpurile”, sau pe scurt NECĂJIȚI. Câțiva entuziaști se străduiesc și în ziua de azi să se simtă oprimați, dar expresia Opt Sute de Ani de Oprimare a devenit încremenită în timp, ca o clădire de patrimoniu național la care nu mai poți adăuga nicio extensie.)

Imnuri

Ca multe alte imnuri naționale, cel irlandez este o demodată chemare la arme împotriva invadatorilor (nespecificați). Din politețe, totuși, este cântat întotdeauna în irlandeză, astfel încât vizitatorii prietenoși să nu-i înțeleagă cuvintele și să nu se simtă jigniți. Mulți irlandezi nu înțeleg nici ei cuvintele. Dar aceasta nu reprezintă de obicei o problemă.

Imnul provoacă însă probleme reale în domeniul sportiv, de pildă în rugby, unde Irlanda aliniază o echipă selecționată de pe tot cuprinsul insulei. Deși este chiar și mai puțin probabil ca rugbiștii din Ulster – proveniți aproape exclusiv din comunitatea protestantă probritanică – să înțeleagă cuvintele, ei au știut dintotdeauna că imnul acela nu reprezintă tradiția lor. Până la urmă, autoritățile sportive au fost obligate să vină cu o alternativă neutră.

Astfel încât la meciurile de rugby internaționale disputate pe teren propriu se cântă acum două imnuri: cel oficial în limba irlandeză despre lupta pentru libertate și cel în limba engleză, care amintește și el o luptă, dar într-un mod vag, apolitic. Din fericire, doar cel de-al doilea imn este intonat la partidele din deplasare. Altfel, la turneele din Africa de Sud, țară a cărei echipă națională are de asemenea două imnuri, ceremoniile dinaintea meciului ar dura mai mult decât partida în sine.

Să folosiți sau nu cuvântul-care-Începe-cu-B?

Pământurile aflate în largul coastei nord-vestice a Franței sunt cunoscute în mod colectiv lumii întregi ca Insulele Britanice. Este o descriere comodă, iar irlandezii echilibrați nu obiectează vehement la adresa ei. Ei obiectează însă atunci când străinii merg mai departe și presupun că locuitorii Irlandei pot fi descriși – chiar și în sens foarte larg – ca fiind britanici.

Aceasta este o gafă de proporții. Aproximativ nouă sute de mii de irlandezi, în general din nord-est, se consideră britanici într-o măsură mai mare sau mai mică. Ceilalți patru milioane și jumătate spumegă înaintea televizoarelor ori de câte ori un individ sau un obiect irlandez este descris în forma respectivă. Pentru unii dintre ei, singurul aspect realmente important al vieții lor este faptul că nu sunt britanici.

Problema este exacerbată de transmisiunile BBC, societatea de radio și televiziune britanică, care se extind până în Republica Irlanda (unde, din fericire, nu se extinde și taxa de abonament). În felul acesta, oportunitățile pentru insulte sunt numeroase. Britanicii obișnuiesc să se refere la irlandezi numindu-i britanici, iar irlandezii sunt mereu cu urechile ciulite în asemenea situații.

Ei știu că denumirea nu se vrea jignitoare, dar folosirea neglijentă a cuvântului-care-începe-cu-B dă senzația unei atingeri necuvenite din partea unui fost partener cu care se bucurau de un păhărel ca între prieteni, după ce și-au revenit prin terapie, din mariajul de coșmar. Irlandezii pot fi adânc imersați în cultura britanică (primesc și toate ziarele britanice, deși pe acestea trebuie să le plătească) și aceasta va face mereu parte din viețile lor, dar au depășit momentul dificil al istoriei lor și vor ca lumea să respecte asta.

Faimosul Seamus

Irlandezii au uneori impresia – pe baza observațiilor atente combinate cu paranoia – că termenul-care-începe-cu-B li se aplică doar atunci când sunt încununați de succes. Chestiunea este confuză, deoarece, pentru mulți dintre ei, ruta de zbor spre faimă implică o escală la Londra, și, adesea, chiar și un mic sejur acolo. Problemele cu bagajele sunt inevitabile. Poetul Seamus Heaney, laureat al Premiului Nobel, a vorbit în numele întregii națiuni atunci când, după includerea sa într-o antologie de poezie britanică, a scris un poem în care s-a plâns că – într-o interpretare foarte laxă – editorii îi luaseră valiza din greșeală.

Cum îi văd alții pe ei

O percepție populară despre irlandezi este că toți sunt roșcovani, pistruiți și aprigi, gata să sară la bătaie la cea mai vagă ofensă (de exemplu, dacă li se spune „britanici”). Partea cu pistruii este relativ corectă, dar irlandezul tipic are păr șaten și ochi albaștri. Și chiar dacă este posibil să se tragă din celți, un popor neînfricat despre ai cărui războinici se știe că se avântau goi-pușcă în bătălie, majoritatea irlandezilor moderni se vor gândi de două ori înainte de a se avânta goi-pușcă în baie.

Mitul rotofeiului Paddy – popular în special în Britania – a pălit în ultima vreme, însă stereotipul irlandezilor fermecători dar care nu sunt în stare de nimic dăinuie. Se spune că se lasă conduși de propriile emoții, că sunt incapabili de organizare și neinteresați de materialitate. Trăsătura din urmă a devenit foarte utilă în negocierile de afaceri. Abilitatea de a poza în romantici incurabili, neinteresați de bani, a fost un factor important în transformarea Irlandei în una dintre cele mai bogate țări din lume.

Oriunde ar merge, pe irlandezi îi precede reputația de „a avea *craic*” (care, din cauza pronunției *crack*² poate cauza uneori probleme cu agențiile specializate în lupta împotriva drogurilor). Lumea se așteaptă din partea lor să fie vorbăreți, amuzanți și sarea și piperul petrecerilor. Asta este mai cu seamă adevărat în unele zone din Scandinavia, unde conversațiile între localnici nu sunt încurajate în mod normal, iar un vizitator irlandez este un pretext pentru a-ți da frâu liber. Într-o anumită măsură, irlandezul aflat în străinătate joacă întotdeauna un rol. Uneori este grozav să revii acasă și să fii tu însuși.

Patruzeci de nuanțe de verde

Unele dintre cele mai îndrăgite imagini ale Irlandei – mai ales pentru americanii de origine irlandeză – sunt grav subminate de irlandezii care chiar trăiesc acolo.

De exemplu, locuința rurală irlandeză clasică este căsuța spoită în alb cu acoperiș din paie. Frumusețea ei simplă și funcțională poate fi văzută pe tot întregul Irlandei, dar numai pe cărțile poștale, în fotografiile vechi și în tablourile din muzee. Casele în sine nu mai există. Dacă întâlniți totuși vreuna, este probabil un pub retro construit săptămâna trecută. În prezent, casele în care trăiesc majoritatea locuitorilor din zonele rurale sunt bungalow-uri moderne. Acestea vin în toate formele și mărimile, iar singura lor caracteristică comună este probabil absența oricărui simț estetic.

Datorită cântecului devenit faimos grație lui Johnny Cash, turiștii care vin în Irlanda se așteaptă adesea să vadă patruzeci de nuanțe de verde (*Forty Shades of Green*). Însă, dacă sosesc pe calea aerului în Dublin, peste marea Irlandei pe care James Joyce a numit-o „verde ca mucii” (așadar patruzeci și unu de nuanțe), s-ar putea să fie dezamăgiți. Combinația dintre agricultura intensivă și deciziile dubioase de urbanistică a redus numărul de nuanțe de verde recognoscibile din jurul capitalei Irlandei la vreo cincisprezece. La momentul în care citiți rândurile acestea este posibil ca unele dintre ele să fi fost resistemmatizate pentru construcții, în circumstanțe controversate.

Reputația Irlandei ca Insulă de Smarald este reabilitată abia când vizitați regiunile rurale. Cu cât înaintați mai mult spre vest, cu atât devine mai verde, cel puțin în interstițiile dintre bungalow-urile nou-construite și casele de vacanță. Ploaia nu face decât să sporească intensitatea culorilor. După o aversă de vară, gardurile vii pot deveni niște explozii neașteptate de verde-crud. Cu siguranță, în vestul țării veți zări nuanțe de verde pe care nu le-ați văzut absolut niciodată. Însă unele dintre acestea s-ar putea să fie pelerinele purtate de turiști.

Imperiul irlandez

În centrul imaginii despre lume a irlandezilor se află o ipocrizie flagrantă. Căci în timp ce se plâng cu amărăciune despre insensibilul obicei britanic de a-i numi pe ei britanici, irlandezii aplică altora termenul „irlandez” fără o justificare cât de mică, împrăștiindu-l în toate părțile ca tămâia la un priveghi. Motivul principal este că, deși formează o națiune mică și relativ lipsită de importanță, irlandezii se consideră centrul unui imperiu mondial: marea diasporă hiberniană³.

Spre deosebire de scoțieni, irlandezii nu vor revendica niciodată bombastic conducerea Angliei. Dar asta numai pentru că sunt prea ocupați cu conducerea Americii. Emigrarea în Statele Unite s-a redus foarte mult în ultimii ani, dar temelia a fost deja pusă și la ultimul recensământ un incredibil număr de patruzeci și cinci de milioane de americani au pretins descendență irlandeză. Aceasta sugerează fie un succes fenomenal în procreare (principala dovadă care susține o asemenea ipoteză este mărimea clanului Kennedy), fie că, mult mai probabil, din marea varietate a strămoșilor dintre care pot alege americanii, sărmanii irlandezi oprimați continuă să aibă cel mai popular statut social. Indiferent care ar fi realitatea, cifrele explică sentimentul de proprietate pe care irlandezii îl simt față de SUA.

Următoarea colonie ca mărime este, probabil, Australia, o treime din populația căreia ar fi caracterizată de irlandezi prin termenul vag „de-ai noștri”. Teritoriile din străinătate includ de asemenea Anglia, Scoția, ba chiar și Franța, unde căpeteniile triburilor celtice s-au refugiat în secolul al XVII-lea și au creat domenii vinicole care prosperă și în prezent. Charles de Gaulle a avut o străbunică irlandeză. Nișe ale imperiului există până și în locuri ca America de Sud (și Che Guevara a fost parțial irlandez). Iar datorită misionarilor, nici măcar Africa și India n-au scăpat de influența irlandeză. Pe scurt, diaspora irlandeză este un imperiu în care soarele nu apune nicidecum.

Majoritatea irlandezilor recunosc totuși că există multe țări din lumea largă care sunt complet neatinse de influența lor, ale căror popoare nu știu nimic despre Irlanda și nici nu le pasă de ea. Și dacă așa au de gând să se poarte, atunci nici irlandezilor nu o să le pese de ele.

Irlandez, viu sau mort

Obiceiul de a acorda calitatea de irlandez altora nu se limitează la persoanele în viață. În vreme ce termenul „britanic” poate fi aplicat în mod destul de corect unui locuitor al Dublinului ca Oscar Wilde, care s-a născut și a murit în timpul stăpânirii britanice și și-a petrecut mare parte a carierei în Londra, irlandezul modern se simte jignit pentru una ca asta în numele lui Wilde și-i conferă post-mortem cetățenia republicii irlandeze independente. La urma urmelor, Wilde a privit cu simpatie cauza naționalistă.

Dar la fel de bine pot fi revendicați și cei care au privit-o cu mai puțină simpatie. Din cauza istoriilor întreșute, termenul „anglo-irlandez” este utilizat frecvent ca etichetă convenabilă pentru decedații disputați. Acolo unde este însă posibil, faimoșilor răposați – de exemplu, fotbaliștii cu dublă naționalitate – li se va cere să se declare exclusiv de partea Irlandei. Ducele de Wellington a scăpat doar prin faptul că, atunci când a fost întrebat dacă se consideră irlandez, a rostit celebrele cuvinte: dacă te-ai născut într-un grajd nu înseamnă neapărat că ești cal.

Cum le-ar plăcea să fie văzuți

A existat cândva o imagine romantică despre irlandezi, ca fiind un popor înțelept și sensibil, sărman, dar mândru, expresiv, elocvent, stoic în fața suferințelor, moștenitor al străvechii spiritualități celtice și, ca atare, păzit de ispitele bogăției sau faimei lumești.

Irlandezul viu, în carne și oase, a știut dintotdeauna că acesta este un ideal la înălțimea căruia e imposibil să te ridici, deși nici în zilele noastre nu l-ar deranja să aibă unele dintre caracteristicile ce-i sunt atribuite. Irlandezului tipic îi place să se considere deținător al unui echilibru unic, înrădăcinat în sol și indiferent de avuție. Dar visează totuși să ajungă putred de bogat. Atunci șansa de a le arăta tuturor cât de puțin îl interesează banii ar fi și mai mare.

Poemul *Pescarul* de W.B. Yeats exprimă imaginea sa ideală despre caracterul irlandez: personificat de un bărbat „simplu și înțelept”, care „merge / spre un loc cenușiu de pe o coastă / în haine cenușii de Connemara / în zori pentru a-și lansa nadele”. Toți irlandezii vor să fie pescarul acela. Dar pe lângă lansarea nadelor în zori în Connemara, le-ar plăcea să fie proprietarii unuia dintre uriașele traulere-uzine pescărești ce operează în largul coastei de vest a Africii. Asta doar așa, în caz că nu mușcă peștii în Connemara.

Nu este ușor să trăiești conform imaginii despre irlandezi, care poate să înglobeze și un element competitiv, așa cum sugerează expresia „mai irlandez decât irlandezii înșiși”. Aceasta a fost utilizată prima dată cu referire la normanzi, dar și în zilele noastre turiștii care vin în Irlanda îi depășesc uneori pe localnici în modul irlandez de manifestare.

Este bine cunoscut fenomenul reprezentat de imigranții germani sau olandezi care adoptă modul de viață irlandez. Ei sunt atrași de ideea peisajelor virgine, a modului simplu de viață și a rezervorului ancestral de spiritualitate celtică. După ce se stabilesc în zone rurale îndepărtate, ei își cultivă propria hrană, utilizând numai metode tradiționale, și luptă cu ardoare împotriva a orice ar putea afecta mediul. Își găsesc de asemenea timp să învețe irlandeza și să cânte la scrică într-un pub local, seara. Treptat, pot deveni chiar cozeuri spirituali și pot „avea *craic*” cu o fluentă perfectă.

În public, irlandezul nativ îi privește cu oarecare simpatie pe acești nou-veniți, întrebându-se dacă respectivii nu cumva suferă de vreo afecțiune mentală. În intimitate, este încercat de sentimente de imperfecțiune. Îi place să creadă că nașterea în Irlanda i-a conferit un atu decisiv în arta de a fi irlandez.

Realitatea este însă că-i greu să te ridici la înălțimea standardelor.

¹ Motiv pentru care sunt numiți Unioniști (n.a.).

² Termen care își are sensul argotic de drog foarte puternic, cocaină (n. red.).

³ Hibernia este numele roman al Irlandei (n.a.).

Caracter

Contradictorialitate

Sigmund Freud a afirmat odată că irlandezii sunt unica rasă care nu poate fi ajutată de psihanaliză. Irlandezii nu știu exact ce anume a vrut să spună prin cuvintele acelea, iar la onorariile pe care le percepea, s-au temut să întrebe. Implicația generală este însă că poporul irlandez constituie o masă de contradicții și este imun în fața proceselor raționale de gândire ce le-ar putea soluționa.

Poetul G.K. Chesterton pare să fi ajuns la o concluzie similară când a scris:

*Celții Irlandei sunt persoanele pe care
Dumnezeu le-a făcut țicnite,
Fiindcă războaiele le sunt vesele și cântecelele cătrănite.*

Chesterton a exagerat în privința războaielor, despre care istoria sugerează că au fost vesele doar în sensul foarte lax al „spontaneității”, al „conceperii sub influența băuturii” sau al „sortirii eșecului din cauza planificării inadecvate”. Pe de altă parte, el a pus degetul pe rană în privința cântecelor. Și în ziua de astăzi nicio sărbătoare irlandeză nu este completă fără *Danny Boy*, un cântec ale cărui versuri descriu o femeie ce-și ia rămas-bun de la iubitul care pleacă la război, prevăzându-și propria moarte înainte de întoarcerea lui și așteptând cu nerăbdare momentul când el i se va putea alătura în mormânt. Desigur că nu toate cântecele irlandeze sunt la fel de voioase ca acesta.

Adevărul este că, de-a lungul secolelor de nenorociri, irlandezii au dobândit ceea ce Freud ar fi numit „catharsis” prin intermediul muzicii, poeziei, poveștilor și altor forme de expresie pentru care n-au fost nevoiți să plătească un profesor cu doctorat în psihologie și accent ciudat.

Întrucât au fost din capul locului o asemenea masă de contradicții, niciodată n-a existat o criză de materie primă pentru autorii irlandezi, ceea ce explică și succesul lor extraordinar. James Joyce ar fi fost o mană cerească pentru profesiunea de psiholog, dacă literatura nu l-ar fi înhățat prima. Dar imediat ce a încetat din viață, operele sale au fost analizate de o armată mondială de profesori, dintre care mulți cu doctorate în psihologie și accente ciudate.

Pe de altă parte, s-a susținut că ceea ce persoanele din exterior cataloghează drept contradicții în caracterul

irlandezilor nu sunt altceva decât mecanisme complexe de supraviețuire care au evoluat pentru a face față efectelor combinate ale celor Opt Sute de Ani de Oprimare și sentimentului de vinovăție indus de o formă foarte severă de romano-catolicism.

De pildă, turiștii sesizează uneori că abilitatea de a vorbi, pentru care irlandezii sunt faimoși în toată lumea, nu este egalată întotdeauna de capacitatea de a comunica. În cazul acesta, însă, vina le poate aparține exclusiv lor, deoarece au presupus că localnicii încearcă realmente să comunice (a se vedea „Indicatoare rutiere”).

Ambiguitatea creativă este o formă de artă irlandeză, care produce capodopere ca *Finnegans Wake* (1993) și Acordul de pace din Vinerea Mare (1998). Până și *Danny Boy* este un exemplu. Criticii muzicali au concluzionat că naratorul baladei poate fi oricare dintre zece persoane diferite, printre care o mamă, un tată, un iubit sau o iubită, un preot sau o căpetenie. Ambiguitatea versurilor este esențial irlandeză, ca și sentimentalismul lor. Iar amănuntul că autorul a fost un avocat englez care n-a călcat în viața lui în Irlanda este pur și simplu tipic pentru incorrigibila contradictorialitate irlandeză.

Noroc irlandez

Contradictorialitatea irlandeză nu este nicăieri mai evidentă decât în faptul că ei se consideră norocoși. „Bafta irlandezilor” a devenit o expresie universală pentru norocul porcesc, în ciuda faptului că istoria Irlandei este dominată de războaie, foamete, emigrare în masă și sărăcie lucie. Este posibil ca primii utilizatori ai expresiei să fi fost sarcastici. Cel mai probabil, aceștia au fost irlandezii care au emigrat în America la mijlocul secolului al XIX-lea și au sosit acolo teferi, ceea ce ar explica motivul pentru care se considerau norocoși. Ironia s-a pierdut însă pe undeva pe drum, iar ideea că norocul irlandez înseamnă ceva bun s-a înrădăcinat adânc în sufletul național.

Sodoma și goma

Pe de altă parte, aproape tot ceea ce s-a spus ori s-a scris vreodată despre irlandezi se află într-un proces de revizuire, grație boomului economic care transformă țara, făcând-o de nerecunoscut. Tărâmul sfinților și al cărturarilor a devenit tărâmul limuzinelor și al masajelor erotice. Majoritatea emigranților, care pe vremuri cântau cântece triste despre patria mamă s-au întors astăzi acasă și se plâng de condițiile de trafic și de prețurile locuințelor. Noul irlandez merge la New York pentru shopping, nu în căutarea unui trai mai bun.

Sentimentul de uzurpare care vreme de secole a stat la baza comportamentului irlandezilor devine imposibil de susținut, deși oamenii se străduiesc în continuare. Din nostalgie față de mizeria trecutului, microbiștii din Republica Irlanda cântă în tribune *The Fields of Athenry*, un cântec ce descrie singurătatea unei tinere al cărei soț este deportat pentru că a furat porumb cu care să-și hrănească copiii în timpul foametei din anii 1840.

Norocul irlandezilor sugerează că totul se va sfârși prost. Dar dacă se va petrece inimaginabilul, iar pacea și prosperitatea vor continua indefinit, ele vor avea un efect dramatic asupra personalității irlandezilor. Cei sub douăzeci și cinci de ani sunt probabil prima generație irlandeză eliberată deopotrivă de opresiuni religioase și coloniale, și chiar de sentimente de vinovăție postcoloniale. Nu mai trebuie menționat că asta ar fi o povară debilitantă. N-ar fi o surpriză nici dacă această generație ar fi prima care să răspundă cu succes psihanalizei.

Craic

Chintesență a graiului irlandez, *craic* nu este defel un cuvânt irlandez. Termenul a apărut în Anglia undeva în Evul Mediu și se pronunța tot *crack* când a traversat marea Irlandei. Nimeni nu știe de ce și-a părăsit căminul. Poate că s-a simțit subapreciat de englezii puritani. În tot cazul, cuvântul s-a trezit atât de solicitat în Irlanda, încât a rămas acolo.

Aidoma invadatorilor normanzi, a devenit treptat nativ, adoptând veșmintele și accentul irlandez, ba chiar, în cele din urmă – undeva prin anii nouăzeci – o formă celtică. Atât de bine s-a adaptat locului, încât în prezent majoritatea irlandezilor nu au habar că este străin.

Poate că pronunția nu este corectă, însă conceptul pe care a ajuns să-l descrie este foarte important pentru caracterul irlandezilor. În forma sa cea mai simplă, *craic* înseamnă „conversație”, deși se poate referi simultan la conversație și la cozeur. Într-adevăr, a fi considerat un „*craic* bun” este o onoare deosebită printre irlandezi, întrucât denotă simțul umorului și o minte vioaie, alături de capacitatea de a vorbi mult timp fără să-l faci pe ascultător s-o ia razna de plictiseală.

În forma sa impersonală, însă, înțelesul lui *craic* depășește cu mult conversația. El poate descrie, de exemplu, o atmosferă – mai ales de felul celei dintr-un pub bun. Totuși *craic* nu este dependent de alcool, cum nu e dependent nici de conversație. Cel puțin teoretic, o comunitate de călugări trapiști antialcoolici ar putea „avea *craic*” fără să fi părăsit schitul ori să-și fi încălcat vreunul dintre legăminte. Ei trebuie totuși să se abțină în privința celui de-al treilea nivel al înțelesului: pozne sau drăcii. Din acest punct de vedere, *craic*-ul este o tendință anarhică, ridicată la rangul de caracter național. Irlandezii vor face ceva „de dragul *craic*-ului” când nicio altă logică nu ar putea justifica acțiunea. Poate fi vorba despre ceva minor, de exemplu să porți șosete desperecheate, sau despre o pozna moderată, cum ar fi să dai foc ziarului persoanei care stă lângă tine în autobuz. Dar, destul de des, totul se sfârșește la tribunal.

Posibilitatea ca acest *craic* să fie un factor motivațional n-ar trebui scăpată din vedere de istorici, de psihanalisti și de toți cei care încearcă să explice evenimente altfel inexplicabile. Unele dintre războaiele vesele despre care a scris G.K. Chesterton pot să fi izbucnit exact din acest motiv. În mod similar, incapacitatea lui Freud de a înregistra progrese cu pacienții săi irlandezi poate rezulta din incapacitatea sa de a înțelege că psihicul irlandezilor este alcătuit din trei părți:

conștientul, subconștientul și partea care face chestii doar de dragul *craic*-ului.

Spre deosebire de trifoi, *craic*-ul poate înflori oriunde în lume. El este ținut mereu viu aidoma flăcării olimpice și torța trece din mână în mână oriunde se întâlnesc irlandezi. În privința aceasta, ei nu au alternativă. Când sunt peste hotare, mulți se evită reciproc de parcă ar fi ciumați. Dar, fie că le place, fie că nu, se întâlnesc întruna cu alți irlandezi și, fără să-ți dai seama, îi vezi că au *craic*. Uneori e de-a dreptul epuizant, pe cuvânt.

Vorbind în linii foarte generale, *craic*-ul poate fi sau „bun”, sau „grozav”, însă când este bun, bun de tot, se spune că este „nouăzeci” (*ninety*). Deși nimeni nu are habar de unde provine, calificativul respectiv a fost imortalizat în cel puțin o baladă irlandeză modernă, *The Crack was Ninety in the Isle of Man* (scrisă înainte de schimbarea numelui *craic*-ului).

Este posibil ca „nouăzeci” să fie o referire vagă la temperatura în grade Fahrenheit sau la viteza în mile pe oră. Indiferent care ar fi realitatea, numărul respectiv este unica măsurătoare precisă aplicată vreodată subiectului. Și deși se recunoaște că acest *craic* poate adesea să fie mult sub nouăzeci, în mod paradoxal nu există conceptul de „*craic* rău”. Pentru irlandezi, o persoană sau un obiect fie este *craic* bun, fie nu este deloc *craic*.

Comportament

Pierderea capului

Irlandezul obișnuit își face o sumedenie de griji legate de vecinul său. Mai precis, el se teme că acesta poate „să-și piardă capul”; sau, mai rău, că și l-a pierdut deja. Expresia este utilizată exclusiv în sens negativ și de aceea este dificil de precizat ce implică realmente păstrarea capului. Într-un sens foarte general, se pare că înseamnă a ști ce contează cu adevărat, a respecta tradiția, a trăi în armonie cu natura și așa mai departe.

Boomul economic care a transformat Irlanda în ultimii ani a sporit mult pericolul ca irlandezii să-și piardă capul. Mai ales vecinul dumneavoastră este expus unui risc uriaș. De exemplu, când își cumpără o ditamai mașina de teren, deși nu există îndoială că va merge întotdeauna numai prin oraș, este amenințat clar de pericolul de a-și pierde capul. Când soția lui pare să aibă brusc sâni mult mai mari decât avea ultima dată când ați văzut-o, este posibil ca și ea să-și piardă capul. Iar când amândoi pleacă de Paști spre Marbella, deși abia se întorseseră dintr-o vacanță de schi în Austria, știți pur și simplu că și-au pierdut complet mințile.

Riscul ca vecinul să-și piardă capul crește direct proporțional cu diferența dintre banii lui și ai dumneavoastră. Din fericire, problema nu apare și în situația inversă. Indiferent cât de bogat veți deveni, nu veți uita niciodată care sunt lucrurile cu adevărat importante. Despre ceilalți trebuie să vă faceți griji.

Situația nu trebuie privită ca o simplă invidie. Este mai degrabă o extindere a sistemului Supravegherea Vecinilor, în care miza este sufletul național, nu doar banala securitate a cartierului în care locuiți. În timp ce alții pierd contactul cu lucrurile cu adevărat importante, dumneavoastră vă asumați benevol responsabilitatea de a rămâne cu picioarele pe pământ. Fiindcă dumneavoastră vă pasă!

Uneori, totuși, vă temeți că este o bătălie deja pierdută: ca atunci când citiți că la un magazin de lux din Dublin există o perioadă de așteptare de șase luni pentru cea mai recentă poșetă Hermes. În astfel de momente, fie veți ceda în fața disperării, fie, dacă puteți găsi energia necesară, veți adresa o scrisoare ziarelor în care vă veți plânge că „Noi, ca națiune, ne pierdem capul”. Utilizarea ingenioasă a termenului „noi” este

vicleană: persoana care folosește expresia se disociază în mod invariabil de pierderea în chestiune.

Invidie

În clipele lor de maximă slăbiciune, irlandezii pot ceda în fața invidiei deschise, sincere. „Tu te-ai născut departe de toate chestiile astea” sunt cuvintele populare în asemenea ocazii, folosite pentru a le reaminti celor care au dobândit bogăție sau faimă de perioada când nu aveau un „dos în pantaloni”.

Spre deosebire de americani, care cred că oricine poate izbândi în viață dacă muncește din greu, irlandezii se tem că succesul poate să fie un lux, disponibil în cantitate limitată, așa cum sunt, de pildă, casele cu ieșire la plajă, și că ceilalți le pot scădea șansele lor de a căpăta o bucată.

Prăbușirea celor care au fost cândva puternici este sărbătorită în majoritatea culturilor, dar irlandezii manifestă un entuziasm aparte. „Puneți un irlandez pe frigare, a spus George Bernard Shaw, și veți găsi mereu un alt irlandez care s-o învârtă deasupra focului.” În același timp, în Irlanda nu trebuie neapărat să ai succes ca să fii bârfit. Un alt scriitor, Samuel Johnson, a fost impresionat de natura democratică a invidiei în Irlanda. „Irlandezii sunt un popor cinstit”, a scris el. „Ei nu se vorbesc niciodată de bine.”

Farmec

Farmecul irlandezilor este legendar. Zâmbetele calde, râsul degajat și abilitatea de a vorbi cât este ziua de lungă despre nimic sunt foarte apreciate. Accentele melodioase din Cork, Kerry și Donegal nu fac decât să sporească efectul.

Din cauza exercitării lui permanente, irlandezii înșiși nu-l sesizează. Șarmul este însă unul dintre cele mai importante produse pe care le exportă. Și deși nimeni nu i-a cuantificat niciodată contribuția în cadrul economiei, aceasta trebuie să fie însemnată. Doar farmecul negociatorilor irlandezi ar putea explica ajutoarele financiare record pe cap de locuitor pe care și le-au asigurat din partea Uniunii Europene în cele două decenii de după aderare. Desigur, ele au făcut parte dintr-un schimb reciproc, prin care irlandezii au fost de acord să redreseze deficitul de personalitate al Europei. Dar tot au fost extrem de generoase.

Capacitatea de a înșela un concurent este o abilitate importantă în Irlanda, indiferent dacă sunteți geambaș sau investitor la bursă. Vizitatorii pot fi dezarmați de zâmbete și de abordarea aparent destinsă. N-ar fi rău să țineți asta minte când negociați ceva cu irlandezii. Și nu uitați, după ce v-ați strâns mâinile, finalizând înțelegerea, numărați-vă degetele înainte de a vă despărți.

De ce irlandezii nu spun niciodată „da”

În China se spune „da” la orice, fiindcă este nepolitic să spui „nu”. În Irlanda lucrurile stau exact pe dos. Dacă i se va oferi orice, de la o ceașcă de ceai la un loc pe scaun în autobuz, irlandezul a fost învățat din fragedă pruncie să spună „nu” și să cedeze doar după insistențe repetate. La concursurile ecvestre cu obstacole, călăreții pot fi penalizați cu trei puncte pentru refuzul de a sări. Dar pentru cei din jur, acesta este considerat un semn de bună-creștere.

Mai ales ospitalitatea aparentă trebuie întotdeauna testată. În zonele rurale, acest ritual complicat începe în mod tradițional de la ușă. Un vizitator, oricât ar fi de familiar, va declina inițial invitația să ia loc printr-un refuz simplu de felul „Nu, mulțumesc, nu rămân”. El va sta în ușă sau cât mai aproape de ea, până când va fi rugat de minimum trei ori să ia loc; în cele din urmă, poate fi necesar ca scaunul să fie împins în direcția lui înainte de a-l accepta.

După ce se va așeza, procesul se va relua. „Haide să guști ceva”, va spune gazda. Răspunsul politicos – indiferent dacă este adevărat sau nu – este: „Nu, mulțumesc, abia m-am ridicat de la masă.” Și tot așa... Chiar și o ceașcă de ceai trebuie refuzată, până când, ca un compromis, vizitatorul acceptă doar să o „țină în mână”.

Acesta este de obicei semnalul pentru ca gazda (cel mai probabil femeia) să scoată fața de masă și vesela cea mai bună și să pregătească niște sandviciuri. Chiar și după ce este instalat la masă – și n-ar trebui să ajungă niciodată acolo în primele zece minute ale vizitei –, vizitatorul va insista întruna pe lângă gazdă să nu se „deranjeze”.

În funcție de circumstanțe și anotimp, vizitatorului i se poate oferi „ceva mai tare”. La care el ar trebui să relice: „Doamne, Dumnezeu, nici vorbă!” Moment în care gazda va încerca să-l convingă să ia „un păhărel” și totul se reia. Nu-i de mirare că negocierile politice pot dura ani de zile în Irlanda.

În toată această desfășurare, este de la sine înțeles că o gazdă bună nu va accepta un refuz, cu excepția cazului în care este un „nu” foarte vehement, și poate nici atunci. Obiceiul a fost satirizat în serialul comic britanico-irlandez *Father Ted*, în care doamna Doyle, menajera preoților, îi terorizează pe toți nou-veniții să accepte ceai cu neconținutele mantra: „Haide, haide!” și „Ba da, ba da, ba da!” Doamna Doyle reprezintă o oarecare exagerare a acestei trăsături specific irlandeze, însă nu e foarte departe de adevăr.

De ce irlandezii nu spun niciodată „nu”

În ciuda faptului că au fost educați să refuze orice, irlandezii nu vor cu niciun chip să se plângă. În restaurante, cuvântul „nu” dispare aproape complet din vocabularul lor. Un chelner va întreba „Totul e-n regulă?” Și chiar dacă supă-i rece, vinul alb este cald, iar puiul à la Kiev arată a deșeuri nucleare, ei tot se vor auzi spunând: „Minunat, mulțumesc.”

Asta nu înseamnă însă că nu le-ar plăcea să se plângă. Dimpotrivă, reclamațiile sunt un sport național, dar numai după ce faptele s-au petrecut și nu sunt niciodată adresate persoanei în cauză: chelnerul grosolan, vânzătorul necuviincios sau bancherul care lasă impresia că vă face o favoare personală fiindcă vă ia banii.

Un alt paradox național este faptul că, în ciuda reputației de a fi aprigi și rebeli, irlandezii pot fi iritant de respectuoși față de autorități. Poate că este un alt aspect la care făcea aluzie Freud când spunea că ei nu pot fi salvați prin psihanaliză. Irlandezii își reprimă resentimentele în loc să și le manifeste. Iar după ce și-au reprimat suficiente nemulțumiri, fie înnebunesc, fie scriu un roman. Din când în când, își dau jos din pod armele cu vârful ascuțit și se năpustesc asupra Dublinului.

Indicatoare rutiere

Sistemul indicatoarelor rutiere din Irlanda are multe atribute în comun cu graiul irlandez. Ca și acesta, nu este întotdeauna menit să comunice cu adevărat ceva. În multe părți ale Irlandei, sistemul pare să fi fost conceput astfel încât informațiile corecte despre cum să ajungi în cea mai apropiată localitate să nu cadă în mâinile oricui.

Uneori acest lucru se realizează prin simpla absență a indicatoarelor. Șofați în unele zone rurale ale Irlandei și, precum tăcerea care se instalează într-un pub la intrarea unui necunoscut, veți observa că, brusc, indicatoarele rutiere devin evidente prin absența lor.

Și mai des, răscrucile de drumuri vor strecura indicii – uneori glumețe, alteori criptice. Ele pot chiar să vă ofere, în spirit de fairplay, o șansă. Un fenomen comun pentru intersecțiile din mediul rural este indicatorul rutier care identifică trei direcții, dar nu și pe a patra. Drumul lipsit de indicator este ca premiul-surpriză din emisiunile-concurs. Poate să fie destinația dorită. Sau nu. Puteți fie să beneficiați de ceea ce ați obținut deja, fie să riscați.

Într-o interpretare jucăușă, sistemul de indicatoare rutiere din Irlanda reprezintă o uneltire a industriei turismului, pentru a-i obliga pe turiști să pună întrebări localnicilor, care apoi îi vor fermeca prin locvacitatea lor. În tot cazul, indicatoarele rutiere sunt subiecte de conversație dovedite ca atare. De aceea lipsesc atât de multe dintre ele. Au fost duse în puburi irlandeze din New York și San Francisco, unde sunt etalate fără să indice vreo direcție anume, dar oferind fundalul perfect pentru conversații nostalgice despre „patria mamă”.

Limba

În mod oficial, Irlanda este bilingvă, atât limba engleză, cât și cea irlandeză fiind recunoscute prin Constituție. În fapt, irlandeza este slăvită ca prima limbă oficială, iar engleza vine abia pe locul al doilea. Aspectul acesta nu este însă reflectat și în practică. Irlandeza este ca vesela de porțelan transmisă din generație în generație a Irlandei moderne. Este foarte apreciată și afișată la loc de cinste, de obicei într-un cadru protocolar. La răstimpuri, poate fi chiar folosită pentru ocazii speciale. Dar în niciun caz nu este o limbă care să fie utilizată permanent, zi de zi și ceas de ceas.

În mod trist, irlandeza aproape că nu-i vorbită deloc pe cuprinsul țării. Deși a fost cândva limba nativă, circulația ei este limitată în prezent la câteva zone din vest, din ce în ce mai restrânse, cunoscute ca „Gaeltacht”. Ele aduc într-o oarecare măsură cu rezervațiile indienilor din America de Nord, atât doar că nativii nu au dreptul de a-și promulga propriile legi (cel puțin nu oficial).

Pesimiștii se tem că pe termen lung Gaeltacht sunt sortite dispariției. Și, cu certitudine, în ciuda suportului guvernamental, zonele vorbitoare de irlandeză sunt mult mai amenințate decât calotele glaciare. În fiecare an alte câteva bucățele se topesc, se desprind și plutesc, pierzându-se, în oceanul crescător al englezei.

Irlandeza face parte din familia limbilor celtice, fiind soră geamănă cu gaelica vorbită de scoțieni și verișoară îndepărtată (practic abia dacă mai schimbă două vorbe între ele) cu galeza și bretona. Are o gramatică complexă și sofisticată și acesta poate fi unul dintre motivele pentru care generații întregi de irlandezi care au studiat-o zi de zi în școală tot n-au izbutit să o vorbească fluent.

Cea mai recentă tentativă de reînviere a ei o constituie numărul tot mai mare de școli voluntare care predau toate materiile în irlandeză (inclusiv limba engleză). Un aparent efect secundar al acestei mișcări a fost apariția unei generații de tinere prezentatoare TV irlandeze, care sunt în mod băcător la ochi (a) bilingve și (b) frumoșele foc. Nimeni nu pretinde că între cele două trăsături ar exista o legătură directă, dar există temeri că irlandeza ar putea redeveni o limbă sexy, pentru prima dată după secolul al XVI-lea.

Între timp, politica statului vizavi de limbă continuă să fie controversată. O inițiativă a fost interzicerea traducerilor în engleză ale indicatoarelor rutiere și denumirilor localităților din Gaeltacht. Indicatoarele sunt bilingve în tot restul

Republicii și criticii afirmă că niște indici exclusiv în irlandeză n-ar face decât să-i deruteze pe turiști. Li s-ar putea răspunde că, lăsând deoparte aspectul lingvistic, indiciile din Gaeltacht urmează aceleași principii ca indiciile rutiere din restul țării. Prin urmare, nu va conta dacă turiștii nu le înțeleg, deoarece probabil s-au rătăcit deja.

Hiberno-engleză

Majoritatea locuitorilor Irlandei continuă să știe „vod ouă”, adică vreo două cuvinte în irlandeză. Acestea pot fi utile uneori. De pildă, mulți irlandezi găsesc termenul *raimeis* mai expresiv decât „aiureli” pentru a descrie genul de... mă rog, *raimeis* pe care le spun unii.

Dar chiar dacă nu este vorbită niciodată, irlandeza există în formă spectrală, pândind din umbra așa-zisei hiberno-engleze. Hiberno-engleza este dialectul dominant în Irlanda și multe expresii care par bizare sau excentrice pentru cei dinafară sunt de fapt traduceri inconștiente din idiomuri ale limbii vechi. Un exemplu este obișnuita salutare irlandeză „Tu ești?” (*Is it yerself?*) sau „Tu ești aici?” (*Is it yerself that's in it?*). Pentru neinițiați, întrebarea poate suna ca o reflexie existențialistă asupra naturii îndoielnice a identității. În realitate înseamnă „Salut”... mai mult sau mai puțin.

Din cauza diferențelor ireconciliabile dintre gramatica irlandeză și cea engleză, cuvântul „după” (*after*) este utilizat frecvent în hiberno-engleză. În loc să folosească timpul trecut („Am cinat”), mulți irlandezi vor folosi un prezent alambicat („Eu sunt după ce am cinat”). Există momente când nici măcar moartea nu-i poate convinge să folosească timpul trecut. Este perfect firesc să spui despre o mătușă care a decedat de mult timp „Este moartă acum douăzeci de ani”, ca și cum ar fi o circumstanță care ar mai putea fi încă remediată.

Dacă vă plângeți unui irlandez despre vreme, despre calitatea vieții sau despre orice altceva, puteți primi replica „Nu vorbește!” (*Don't be talking!*) Nu este un apel la tăcere, ci dimpotrivă, o formă de asentiment, ceva gen „Amin!”, indicând că ceea ce ați spus este adevărat într-un chip atât de evident, încât nici nu mai e nevoie să o spui, deși nu vă oprește nimeni să continuați în direcția respectivă, ba chiar oricât de mult timp ați dori.

Până și accentul irlandez este explicat în mare măsură de limba veche. Irlandezii utilizează frecvent vocale și consoane care nu există în engleză, ci doar în irlandeză. Limba nativă poate de asemenea explica de ce irlandezii adaugă adesea o nouă silabă unor cuvinte englezești, ca *fillum* (*film*), dacă li se pare că unica silabă pare singură și tristă.

Un modest, dar clasic, exemplu de hiberno-engleză implică prepozițiile „la” (*of*) și „în” (*on*). În Irlanda lucrurile nu se petrec în general „în” o zi anumită, ci „la” ziua respectivă, ca în următorul exemplu.

Î: „De la ce a murit Paddy?”

R: „A murit de la o sâmbătă.”

Conversație

Darul limbuției

N-are rost s-o negăm: irlandezii vorbesc mult. Ei nu știu motivul. Cuvintele par pur și simplu să se reverse din ei. Poate că are vreo legătură cu traiul pe o insulă izolată și acoperită de cețuri de la extremitatea apuseană a Europei. Indiferent care ar fi motivul, ei pur și simplu nu suportă tăcerea. Este un vid ce trebuie umplut.

O posibilă motivație este de natură politică. În aproape toată istoria lor, abilitatea de a da din gură a fost tot ce au avut irlandezii. Însuși cuvântul *blarney* (care înseamnă darul limbuției) își are originea în epopeea verbală a tacticii de trăgănare a unei căpetenii, care a încercat să preîntâmpine căderea castelului său Blarney în mâinile englezilor în anul 1602, apelând exclusiv la discursuri lungi.

Lăsând tactica la o parte, dorința de exprimare a propriei personalități este o caracteristică obișnuită a popoarelor colonizate aflate sub ocupație o perioadă îndelungată de timp, care trebuie să-și sublinieze identitatea. Deoarece deține una dintre cele mai lungi experiențe de colonizare din lume, poporul irlandez trebuie să se exprime logoreic.

Termeni injurioși

Proferarea insultelor în Irlanda este o imagine în oglindă a structurilor ierarhice ale francmasoneriei. În ambele cazuri, statutul personal (de mason, respectiv de obiect al oprobiului) va fi comunicat printr-un sistem de coduri și gesturi secrete. Diferența în cazul sistemului de ultraje verbale este că modul de comunicare și statutul pe care-l aveți în ierarhie vor fi de obicei cunoscute de către toți, cu excepția dumneavoastră.

În mod normal, punctul de pornire este să fiți numit „ghiolban” (*eejit*). Aceasta implică prostie, dar se arată totuși compasiune, pentru că asta vă este soarta și nu i vă puteți împotrivi. Accentul se pune pe prima silabă; cu cât este mai puternic accentul, cu atât sunteți mai ghiolban. Pe măsură ce veți irita tot mai multe persoane, vi se vor adăuga adjective. Astfel, descrierea „ghiolban sinistru” sau „ghiolban cretin” conține ideea că, într-un fel, contribuiți în mod voluntar la starea dumneavoastră.

După o perioadă nespecificată ca ghiolban, vă veți trezi probabil promovat la gradul de „câcat” (*fecker*). (Aceasta este o variantă irlandeză a unui popular cuvânt englezesc, dar modificarea vocalei îngăduie utilizarea sa și în conversații mai mult sau mai puțin politicoase.) A fi un câcat presupune o anumită malițiozitate a caracterului dumneavoastră, deși rangul asociat de „câcat fără minte” sugerează că, din cauza felului în care ați fost educat, nu se putea spera la rezultate mai bune.

Următoarea treaptă ascendentă este „căcănar” (*gobshite*). Este de ajuns un singur gest – cel greșit – pentru a fi recompensat cu acest titlu. Trebuie să știți însă că rangul se dobândește numai prin muncă susținută și îndelungată. Și în acest caz se pot adăuga ulterior adjective („ordinar”, „prost”, „total”), în funcție de merite.

Eșalonul superior în francmasoneria insultelor este o ierarhie în sine. Admiterea în acest grup select se face în mod normal la nivelul de „distrus” (*bollocks* sau *bollox* în varianta din Dublin). Din clipa în care sunteți gratificat ca fiind distrus, urmează o ascensiune directă prin ranguri: deveniți „distrus de tot rahat”, „distrus handicapat” și așa mai departe, până când ajungeți la penultimul nivel, „distrus și jumătate”. Ultimul nivel se află doar o treaptă mai sus, dar puțini pot spera să ajungă acolo.

Natura sistemului de insulte irlandez face posibil să urcați pe scara rangurilor fără să aveți habar. Este totuși posibil ca, după ce ați ajuns chiar în vârf, cineva (probabil înmuat bine în

alcool) să vă felicite pentru realizarea de a fi devenit „un distrus absolut”.

Vocația vorbelor

Dincolo de volumul impresionant de cuvinte pe care le produc, irlandezii sunt faimoși și pentru elocvența discursivă. Expresiile pitorești le sunt perfect naturale, precum țacălia pentru țapi.

Limba lor natală explică în parte acest har. Limbajul vechi avea un stoc bogat de blagosloviri și blesteme, adesea foarte elaborate. Pentru orice situație exista câte o frază poetică, de la „Fie ca drumul să ți se întindă înaintea și soarele să-ți fie mereu dindărăt”, până la „Fie să trăiesc mult, să nu-mi pierd lumina ochilor, ca să nu te mai văd și nici să nu mai aud vreodată de tine.”

Chiar dacă expresiile nu mai sunt utilizate, instinctul înzorzonării s-a păstrat. Exagerarea este o specialitate irlandeză, indiferent dacă este vorba despre „Vecina mea vorbește atât de mult, încât răgușești s-o ascuți” sau „Mi-e atât de foame c-aș putea înghiți un popou de copilaș printre barele pătuțului.” Populare sunt însă și adevărurile sugerate doar pe jumătate, mai ales cele despre alcool. „Îi place băutura” înseamnă că individul în chestiune este mai mult sau mai puțin alcoolic, în timp ce „dă ture peste Shannon” este unul dintre numeroasele eufemisme pentru beția porcină (generat de episodul în care președintele rus Boris Elțin, care sosea în vizită în Irlanda, a trebuit trezit din beție în timp ce avionul său survola aeroportul Shannon, amânând aterizarea).

Un alt talent nativ este folosirea detaliilor irelevante pentru a spori forța unei insulte, de pildă: „N-a existat distrus mai mare care să-mbrace mânecile unei haine!” Dintr-un motiv încă neelucidat, irlandezii au o rezervă foarte bogată de insulte verbale. Multe se adresează persoanelor meschine. Un individ cumpătat cu banii poate să „dea prioritate șoarecilor în intersecție”. El „cojește portocala în buzunar” și îi este „teamă să strănute ca să nu dea ceva de la el”. Probabil că „încă are banii de la tăiatul moțului”. Ar putea „să-ți trăiască într-un buzunar și să-l închirieze pe celălalt”.

Slăbiciunile și nerozia sunt la fel de bine acoperite. O persoană poate fi „dusă cu zânele” (alienată), „tare de cap” (idioată), „slabă cu duhul” (dusă cu zânele), „strălucitoare, dar inutilă ca faru-n mlaștină” (excesiv de dotată intelectual) sau „utilă ca ugerul unui taur” (nu foarte utilă).

Deși în mod normal îi place să dezvolte pe îndelete o idee, irlandezul poate spune foarte multe printr-un singur cuvânt. La urma urmelor, douăzeci și cinci de ani de violență în Irlanda de Nord au fost numiți „Tulburările”, iar al Doilea Război

Mondial continuă să fie cunoscut în mod oficial în Republică drept „Pericolul”.

Un irlandez fericit se va autodescrie în mod invariabil ca „strașnic”. Un bărbat în care se poate avea încredere este „solid”. O femeie mai grosolană în aspect sau comportament este „bolovănoasă”. (Dacă se impune sublinierea atributului, poate fi adăugat ca sufix cuvântul „tare”, ca în „strașnic tare”, „solid tare”, „bolovănoasă tare” etc.)

Despre o persoană cu mintea în pioane se poate spune simplu că are o „lipsă”. În anii de declin, irlandezii parcurg o succesiune de etape în decursul cărora pot fi descriși drept „căzături” (nu la fel de bine ca înainte), „terminați” (deloc bine) și „duși” (aproape morți).

Saluturi

Vizitatorii care sosesc în Irlanda pot confunda salaturile neprotocolare cu întrebări despre sănătatea lor. Confuzia apare deoarece persoane total necunoscute vă vor întâmpina prin „Cum ți-este?”, care sună ca, și chiar este, o întrebare. Rețineți însă că în Irlanda o întrebare nu are întotdeauna scopul de a obține informații.

O altă consecință a celor Opt Sute de Ani de Oprimare este obiceiul irlandez de a răspunde la întrebări cu alte întrebări, evitând riscul scurgerii de informații prețioase în mâinile inamicului. Astfel că răspunsul corect la salutul „Cum ți-este?” este să spuneți tot „Cum ți-este?” Este un schimb de saluturi perfect politicos între irlandezi, pentru că fiecare știe că întrebarea celuilalt n-a fost serioasă. Sau dacă a fost, atunci este un distrus băgăreț și n-o să-i acordeți satisfacția unui răspuns.

Uneori, străinii vor interpreta salutul „Cum ți-este?” ca pe o invitație de a-și împărtăși problemele. Aceasta este realmente o greșeală. Interpelatorul vă va asculta probabil politicos în timp ce vă detaliați istoria medicală recentă sau progresele pe care le-ați înregistrat la psiholog, dar puteți fi absolut sigur că nu veți mai fi întrebat și a doua oară. Pe lângă asta, vestea se va răspândi rapid și în scurtă vreme oamenii vor trece pe trotuarul celălalt când vă vor zări apropiindu-vă.

Umor

Fiind de multă vreme ținta bancurilor englezești, care-i prezintă ca pe niște prostănaci, irlandezii s-au situat în mod tradițional pe o poziție defensivă în privința umorului. Ei au încercat să îndrepte atenția spre o altă țintă și, neavând alți vecini la vest, și-au vărsat focul pe Kerry, comitatul irlandez cel mai îndepărtat de Dublin. Dar moda glumelor despre nerozia celor din Kerry a murit de rușine.

Au încercat de asemenea să se răzbune prin gaguri ce-i portretizau pe englezi ca fiind bățoși cu capul pătrat, și prin urmare victime sigure pentru spiritul iute al irlandezilor.

O serie interminabilă de bancuri au în centru activitățile unui trio improbabil: irlandezul Paddy, englezul Paddy și scoțianul Paddy. În cele mai bune dintre anecdotele acestea, irlandezul păstrează un echilibru abil între naivitate și șiretenie, parcă mirându-se că cineva a putut să fie atât de prost încât să-l ia de prost pe el:

Trei Paddy organizează o colectă la biserică și se întreabă cât de mult să se doneze. Paddy englezul povestește că el trasează întotdeauna o linie pe pământ.

— Arunc toți banii în sus. Ce cade în stânga liniei păstrez, iar ce aterizează în dreapta ei donez bisericii.

Paddy scoțianul spune că el preferă să traseze un cerc:

— Și eu arunc banii în sus. Ce cade în afara cercului păstrez, iar ce ajunge în interior donez bisericii.

Paddy irlandezul zice că el nu trasează nimic.

— Eu arunc pur și simplu toți banii în sus. Iar dacă bunul Dumnezeu nu vrea să-i păstreze, mi-i aruncă înapoi.

Adevărul trebuie însă spus: sufletul irlandezului nu este în glumele acestea, care nu sunt decât un răspuns exasperat la secolele de neînțelegeri culturale. Scoțianul din anecdotele cu Paddy demonstrează acest lucru. El se află acolo doar pentru a face trecerea de la englez sau, ocazional, ca un simplu balast în narațiune – un exemplu al regulii celor trei a povestitorului. El este nului prizei, în timp ce englezul este împământarea; sau invers. Irlandezul joacă întotdeauna rolul fazei de curent.

Dacă există totuși un simț înăscut al umorului irlandez, acesta rezidă în narațiunea în sine, ceea ce poate explica motivul pentru care Irlanda a produs atât de mulți comici „alternativi”. În mod inextricabil, el este legat de *craic*. Odată ce *craic*-ul a fost invocat într-un grup, se poate întâmpla orice, iar rezultatul este o predispoziție evidentă către farse, mai ales în zonele rurale.

Din păcate, farsele nu mai sunt atât de minuțios elaborate ca în trecut, din cauza creșterii acțiunilor în judecată și a reducerii timpului de care dispun oamenii. În Irlanda dinaintea vehiculelor cu motor, o farsă notorie – având ca erou pe cineva care băuse zdravăn și se refăcea printr-un somn profund – era de a-i demonta cotiga și de a o reasambla în bucătăria sa. După aceea măgarul era băgat în bucătărie – pe o ușă prin care abia încăpea – și era reînhamat la cotigă. Este posibil ca după renghiul acesta unii bărbați să fi renunțat la băutură.

Cultură

Muzică tradițională

Muzica tradițională este o piatră de temelie a culturii irlandeze, în care rolul principal îl joacă „improvizația”: mai mulți muzicieni se reunesc pentru a cânta împreună, de obicei într-un pub. Pentru cei nepreveniți, acesta poate părea un eveniment neprotocolar. Nu vă lăsați însă amăgit. Comportamentul muzicanților, aparent destins și spontan, este în realitate la fel de precis reglementat precum cel al furnicilor într-o colonie.

Nu vă lăsați amăgit nici de aparentul caracter atotcuprinzător al grupului, care pare să-i primească în mod egal pe toți nou-veniții și instrumentele lor. Improvizația tradițională este un câmp minat în privința etichetei. Dacă sunteți, de pildă, chitarist, puteți fi sfătuit să călcați cu multă atenție. La unele improvizații, puteți fi sfătuit chiar să călcați pe chitară.

Prima regulă a improvizației este că muzica trebuie să fie tradițională. Probabil vă gândiți că pe undeva există o definiție utilă, care explică exact ce anume înseamnă „tradițională”. Ha, ha, ha! Ce simplu ar fi dacă așa ar sta lucrurile... Irlandezii n-au îndurat Opt Sute de Ani de Oprimare pentru ca orice blestemat de turist să se poată dea drept unul dintre ei.

Nu! Înțelegerea a ce este sau nu tradițional a fost transmisă oral și telepatic, ca muzica în sine, de la o generație la alta, dar niciodată într-o formă care să poată cădea în mâinile autorităților. Cântăreții cu experiență pot identifica o melodie netradițională pur și simplu după ritmul și pulsul ei – uneori chiar după mirosul ei, dacă simțurile le sunt foarte bine dezvoltate. În bastioane fundamentaliste precum Clare – Mecca muzicii tradiționale –, disputele legate de caracteristicile tradiționalului pot fi arbitrate de sfinți bărboși care au grijă ca muzica să fie cântată potrivit regulilor formulate în secolul al V-lea.

Instrumentele tradiționale sunt scripca, fluierul și flautul. Instrumentele netradiționale sunt chitara, pianul și naiul peruvian. Cu toate acestea, grație globalizării, bouzouki și bodhran (tobă cu o singură membrană din piele de capră) sunt văzute frecvent în improvizații și tolerate (cel puțin în public). Muzicienii își pot exprima dezaprobarea în moduri subtile, de pildă ridicându-se și plecând.

La improvizații sunt acceptate interpretările vocale, cu condiția de a face parte din specia tradițională cunoscută ca *Sean Níos*. Asta înseamnă de obicei că versurile cântecului trebuie să relateze o poveste, preferabil în irlandeză. De asemenea, ar trebui ori (a) să aibă treizeci și șase de strofe, ori (b) să țină toată noaptea – care dintre cele două durează mai mult.

Cântatul baladelor este privit cu nemulțumire, iar lălăielile în grup duc de obicei la evacuarea din local. Oricât de mult ar dura, cântecele *Sean Níos* trebuie ascultate într-o tăcere solemnă, cu excepția pauzelor dintre strofe, când ascultătorii pot striga încurajări în maniera enoriașilor din bisericile baptiste din Mississippi. Dar audiența nu joacă un rol crucial în improvizație, care, în puburile mici, poate ocupa oricum tot localul, nemailăsând loc pentru ascultători. Muzicienii cântă practic unii pentru ceilalți.

Dansul irlandez

Există două genuri principale de dans irlandez: (1) Riverdance, spectacolul impresionant care la un moment dat era mai curent decât apa curentă în lume și (2) Real Irish Dancing. Acesta din urmă are multe similitudini cu Riverdance, dar există în principal sub formă de concurs. Alte diferențe sunt faptul că în Real Irish Dancing bărbații nu poartă cămăși cu volănașe și dansatorii nu-și pot exprima trăirile (sau poate doar prin scrisori de intenție adresate juriului).

Până în 1994 n-a existat decât Real Irish Dancing. Care, spre deosebire de majoritatea formelor naționale de dans, precum flamenco sau tangoul, nu are niciun fel de conotații sexuale. Toate urmele de senzualitate au fost îndepărtate cu grijă prin efectele combinate ale competiției acerbe și strictei educații catolice la care au fost supuși majoritatea dansatorilor. Brațele se țineau rigid pe lângă trup, ca și cum ar fi fost lipite. Spinările erau chiar și mai țepene. Mișcările excesive ale șoldurilor puteau fi penalizate prin depunctări sau – în cazuri extreme – prin excomunicarea din Biserica Catolică.

Apoi a apărut Michael Flatley, multiplu campion mondial de dansuri irlandeze din Chicago. Exasperat de convenții, Flatley a introdus un stil de dans irlandez mai liber, care iradia sexualitate. Esențial pentru stilul său era ideea că brațele nu trebuiau ținute țepene. În loc de așa ceva, dansatorii puteau – Doamne, Dumnezeule! – să le fluture de jur împrejur. Ca grecii!

Cu Flatley în rolul principal, Riverdance și-a început existența ca moment artistic în afara concursului la Eurovisionul din 1994, care s-a ținut în Dublin. Vederea dansatorilor irlandezi care-și mișcau liber brațele și-și roteau șoldurile a avut un efect de catharsis asupra spectatorilor. A fost ca și cum Irlanda și-ar fi lepădat, acolo și atunci, povara secolelor de represii. Poate că n-a fost o coincidență că tot în 1994 s-a semnat pacea în Irlanda de Nord și a început boomul economic al Republicii.

Real Irish Dancing continuă aproximativ la fel ca și până acum, dar îndelung reprimata lui sexualitate deja arde mocnit și organizatorii concursurilor au echipe de pompieri în toate sălile, pentru orice eventualitate.

Literatură

Scriitori irlandezi

Scriitorii sunt ținuti la loc de cinste în societatea irlandeză: mai exact, pe peretele pubului. Intrați într-un bar tipic din Dublin și le veți vedea chipurile: Joyce și Beckett, Yeats și Wilde, Shaw, O'Casey, O'Brien și Behan, veghind asupra voastră în timp ce beți, aidoma unor sfinți seculari. Statutul care li se acordă nu implică faptul că proprietarul barului le-ar fi citit operele. Ba chiar, pentru unii asemenea proprietari cinici, scriitorii sprijină post-mortem activitățile desfășurate aici. Multora le-a plăcut să bea câte un păhărel și au devenit genii literare: obișnuții localului sunt invitați să tragă singuri concluziile.

Dar legătura dintre literatură și puburi poate fi mult mai profundă. Pentru a înțelege importanța scriitorilor irlandezi, trebuie să înțelegeți străvechea tradiție a barzilor irlandezi. Barzii erau deosebit de stimați. Ei erau cel puțin pe picior de egalitate cu vitele în ochii conducătorilor feudali ai țării, care tânjeau după laudele lor și se temeau de blestemele lor în aceeași măsură. Căpeteniile care nu-i tratau pe barzi cu respectul cuvenit o făceau pe riscul lor. Pe scurt, tradiția barzilor a fost un fel de taxă de protecție literară.

Privind lucrurile în această lumină, este posibil ca proprietarii puburilor care-i invocă pe marii scriitori irlandezi să recurgă în mod subconștient la o formă de asigurare. Dacă vreun derbedeu literar în curs de afirmare încearcă să le forțeze mâna (pentru, să zicem, o băutură gratis), ei pot arăta spre perete spunând: „Îmi pare rău, încă mai am de plătit de pe urma lor.”

Datorită unei căpetenii moderne, scriitorii irlandezi beneficiază de scutire de impozite. Fostul prim-ministru Charles J. Haughey a fost un entuziast protector al artelor, care a sperat că prin introducerea scutirii de impozite, aidoma căpeteniilor din vechime, va fi zugrăvit cu simpatie. Dacă așa a gândit, marea lui greșală a fost că nu i-a luat în calcul și pe ziariști. Avera sa a fost subiectul unei serii de dezvăluiri, ieșirea sa la pensie fiind însoțită de scandaluri – inclusiv, ca o ironie a sorții, pentru neplata impozitelor.

Imboldul de a scrie

Pentru un popor care vorbește foarte mult, irlandezii produc un volum extraordinar de literatură. De fapt, doar datorită tendinței de a vorbi prea mult surplusul literar este menținut la niveluri controlabile.

Geniile literare sunt din belșug – o demonstrează cele patru Premii Nobel – criticii sugerând că doar talentul le mai lipsește. În tot cazul, se spune că fiecare irlandez are o carte înlăuntrul său. Foarte puțini pot fi convinși s-o lase acolo.

Multe motive au fost avansate în încercarea de a explica fenomenul literar irlandez. Neîndoios, una dintre explicații este că irlandezii se pricep să scrie fiindcă se pricep să vorbească. La urma urmelor, într-o țară unde există atât de puțini ascultători, oamenii se obișnuiesc să vorbească pentru ei înșiși și de acolo mai este doar un pas mic până la a scrie.

Limba irlandeză trebuie să fie și ea un factor, încălzind dinspre adânc suprafața uneori înghețată a englezei. Chiar și scriitorii care n-o vorbesc apelează la ritmurile și idiomurile ei, uneori chiar împotriva voinței lor. Istoria turbulentă este însă o inspirație dovedită pentru artă și, având în cont Opt Sute de Ani de Oprimare, scriitorii irlandezi pot trăi din dobândă. Chiar și clima – cerul întunecat, ploaia și lumina cenușie – este oferită drept explicație pentru imboldul de a scrie. Se susține că aceste condiții inspiră introspecția, zborul imaginației și un soi de nebunie care, dacă poate fi canalizată, ar putea produce literatură.

Unii au susținut existența unei legături între sărăcie și creativitate. Irlandezii au vaste resurse de suferințe la care să apeleze și care au inspirat mai multe cărți de succes, printre care bestsellerul *Angela's Ashes*. Dar dacă sărăcia și oprimarea sunt o inspirație pentru literatură, este logic ca actuala stare de pace și prosperitate să reprezinte pentru scriitorii irlandezi cea mai mare provocare cu care s-au confruntat vreodată.

Mâncare

Spre disperarea gastronomilor, masa irlandeză definitorie este micul dejun pe bază de prăjeli. Reflectând diviziunile politice de pe insulă, acesta cunoaște două forme: „Irlandez 100%” (*Full Irish*), care este servit în toată Republica și în zonele catolice din Nord; și „Tigaia Ulster” (*Ulster Fry*), limitat în general la nord-estul protestant.

Ambele conțin slănină, ouă, cârnați, caltaboș și sângerete (făcute din organe de animale la care este bine nici măcar să nu vă gândiți). Pot fi completate cu ficat și rinichi, când sunt disponibile. Frigănelele din cartofi și pâine sunt opționale.

Ca și în cazul altor diferențe pe care irlandezii le consideră definitorii, pentru cei din afara țării poate fi dificil să deosebească între ele cele două tipuri de mic dejun. Adevărul este că nici în Irlanda nu există cineva care să poată deosebi cele două varietăți. Există suspiciunea că Tigaia Ulster ar putea avea 10% mai mult colesterol, respectând etica protestantă a muncii. Dar dacă serviți un timp destul de îndelungat, cu siguranță ambele vă bagă în mormânt.

Sport

Jocuri celtice

Dacă vrei să-i înțelegi pe irlandezi, trebuie mai întâi să poți înțelege Asociația Sporturilor Celtice (Gaelic Athletic Association – GAA). Întemeiată în anul 1884 în scopul renașterii jocurilor celtice și promovării culturii irlandeze în general, GAA este în prezent ținta invidiei tuturor celorlalte organizații sportive de pe insulă. Are cluburi în toate orașele și sătucurile și exercită asupra vieții irlandezilor genul de influență pe care guvernul poate doar spera s-o aibă într-o bună zi.

Principalele jocuri din GAA sunt fotbalul și hurlingul. Fotbalul celtic combină elemente din fotbalul obișnuit (mingea rotundă, portarii) cu elemente din rugby (pasele cu mâna, violența organizată). Violența este prezentă și în hurling, cu singura diferență că – grație bastoanelor similare cu crosele de hochei – luptele sunt armate. De asemenea, la hurling mingea petrece majoritatea timpului în aer – cam pe la înălțimea capului. Din acest motiv, mulți jucători poartă căști. Nu o fac însă toți, fie din cauza unui spirit macho de modă veche, fie pentru s-au plictisit să aibă toții dinții în gură.

Printre altele, GAA se mândrește cu faptul că resentimentele nu se extind în afara terenului. Fanii echipelor adverse nu sunt niciodată segregăți, indiferent cât de mare ar fi rivalitatea. Și oricât de pătimiși sunt, după fluierul de final toate animozitățile sunt uitate rapid. Episoadele în care arbitrul meciului este luat pe sus și încuiat în portbagajul propriei sale mașini sunt rare... deși nu foarte rare.

Mândria supremă a GAA este că jucătorii săi nu sunt plătiți, deși atrag până la optzeci de mii de spectatori la derbiuri. Pentru o vedetă sportivă, răsplata este adesea deschiderea unui pub. Mulți jucători din GAA pot avea de asemenea o carieră politică pe plan local și național încununată de succes, cam la fel de ușor ca generalii de armată în Africa, fără să fie totuși nevoie de o lovitură de stat.

Marele dezavantaj al sportului celtic este inexistența unei piețe reale de desfacere peste hotare. Hurlingul și fotbalul celtic sunt jucate în diaspora din Marea Britanie și America. Însă marketingul sporturilor către o audiență mai largă este o problemă, mai ales în SUA, unde rădăcina termenului „hurling” definește ceea ce faceți când suferiți de o violentă tulburare stomacală.

Cai pentru curse

Dar hai să uităm de fotbalul celtic și hurling – cursele de cai sunt adevăratul sport național irlandez. S-a spus că Irlanda este pentru hipism ceea ce este Brazilia pentru fotbal. Și dacă afirmația vi se pare un pic exagerată, probabil că așa și este: brazilienii nu sunt chiar atât de buni.

Călăria este o treabă importantă în Irlanda. Pe lângă concursurile ecvestre, creșterea și antrenarea cailor angajează în mod direct până la douăzeci și cinci de mii de persoane și susțin numeroase domenii auxiliare, cum ar fi și confecționarea pălăriilor. Proprietarii de cai și antrenorii sunt singurii oameni din Irlanda care poartă pălării, dar în lipsa lor industria modei s-ar prăbuși peste noapte.

Inima curselor irlandeze este Curragh, o câmpie calcaroasă din comitatul Kildare, faimoasă pentru iarba scurtă, dar bogată în calciu. În câmpiile din Kildare au crescut nenumărați campioni. Esențiale pentru hipismul irlandez, ele au crescut de asemenea Ministerul de Finanțe, care a păstrat statutul neimpozitabil pentru armăsarii de montă. Acest gen de entuziasm față de cai nu este neobișnuit în rândul politicienilor irlandezi. Dacă guvernul ar convoca o reuniune de urgență a cabinetului la mijlocul lunii martie, șansa cea mai mare pentru atingerea cvorumului ar fi în Anglia, în manejul de prezentare de la Cheltenham, unde concursul Golden Cup este un pelerinaj anual pentru mii de adoratori irlandezi de cai.

Irlandezii stăpânesc atât de bine cursele hipice, în special cele de obstacole, încât unii dintre cei mai buni antrenori „englezi” sunt irlandezi. Iar dacă ar putea vorbi, mulți cai englezi, precum Denman, ar face-o cu un ușor accent irlandez, căpătat din copilăria petrecută în Kildare și alte locuri asemănătoare.

Majoritatea jocheilor de vârf din Marea Britanie sunt tot irlandezi. Irlanda produce pe bandă rulantă acești indivizi mărunți, dar neînfricați pe care puține țări îi pot egala. Iar dacă cei mai buni fotbaliști brazilieni sfârșesc în prezent în Europa, forța curselor hipice irlandeze este atât de mare, încât unii dintre cei mai buni jochei rămân acasă.

Obsesii

Vreme

Irlanda are o varietate extraordinară de condiții climaterice pentru o țară atât de mică. De departe, variațiile cele mai însemnate sunt înregistrate în lungul țărmului vestic, dar pot fi întâlnite la o scară mai mică pe tot cuprinsul țării; chiar și în Wexford și Waterford – partea din Irlanda numită în mod ironic „sud-estul însořit”.

Mare parte a vremii își are originea la sute de kilometri în largul oceanului, sub forma așa-numitelor „sisteme climaterice atlantice”. De obicei, însă până să ajungă în Irlanda, orice urmă de sistem a dispărut. În Kerry, așa cum puteți afla când încercați să mergeți la un picnic, nu-i deloc neobișnuit să treceți prin toate cele patru anotimpuri în decursul unei singure după-amiezi.

Irlandezii discută întruna despre vreme, ceea ce duce la un grad de exagerare. Climatul Irlandei nu-i nici pe departe pe atât de interesant pe cât pretind irlandezii. Nu există extreme reale. Iernile sunt blânde, verile răcoroase, iar temperatura ploii este adesea unicul indiciu pe care vă puteți bizui cu privire la anotimp.

Tendința de a dramatiza starea vremii nu se extinde și la pregătirile în vederea ei. Ba chiar, cu contradictorialitatea ce-l adusese în pragul disperării pe Freud, irlandezii izbutesc simultan să exagereze condițiile meteo și în același timp să le conteste. În ciuda dovezilor copleșitoare privind abundența ploilor, puțini oameni au îmbrăcăminte impermeabilă corespunzătoare. Deținerea unei umbrelor bune vă etichetează drept pedant. Mulți irlandezi îi ridiculizează în secret pe turiștii care vizitează Irlanda în pelerine de mărimea unor corturi, de parcă *ei* ar fi excentrici.

În adâncul inimii, irlandezii consideră că un secol de înregistrări de statistici meteo nu înseamnă realmente nimic altceva decât o suită de ghinioane care trebuie să ia sfârșit în curând. De aceea, după numai două zile consecutive de ariditate, ei sunt șocați de revenirea ploii, considerând-o o imprevizibilă trădare a naturii. Este unul dintre marile paradoxuri ale irlandezilor: predispoziția de a vorbi tot timpul despre vreme și de a nu învăța niciodată nimic din toată pălăvrăgeala asta.

Atitudini și valori

Legi referitoare la alcool și țigări

Puține lucruri ilustrează mai bine contradictorialitatea irlandezilor decât atitudinile lor opuse față de băuturi și țigări. Când Irlanda a devenit prima țară din Europa care a interzis fumatul în puburi și restaurante, mulți experți au prezis eșecul legii, chiar și ministrul responsabil de implementarea ei recunoscând că ar putea fi nevoie de o „perioadă de acomodare”.

Dar irlandezii au îmbrățișat prohibiția cu un entuziasm similar cu al creștinilor renăscuți care-l îmbrățișează pe Iisus. Nefumătorii au salutat aerul neviciat din puburi. Fumătorii au salutat imboldul de a renunța la un obicei dăunător. Contrazicând opiniile rapid revizuite ale pesimiștilor, nici măcar venirea iernii n-a afectat prohibiția.

Contrastul cu legile privind băuturile alcoolice ar fi amețitor... dacă termenul n-ar fi atât de aluziv. Deși multe dintre reglementările respective au o vechime de peste o sută de ani, perioada de acomodare continuă.

Căutarea băuturii după ora de închidere a localurilor rămâne un Graal pentru mulți entuziaști ai alcoolului și conferă un sentiment real de împlinire celor care îl găsesc. Până și cele mai rafinate papile gustative sunt de acord că nicio bere nu are un gust mai bun decât cea băută după ora oficială de închidere. Iar reducerea oportunităților nu face decât să crească valoarea trofeului pentru cei care sfidează cu succes legile privind vânzarea alcoolului.

dublu discurs cu gheață

Deoarece majoritatea legilor care reglementează vânzarea alcoolului și țigărilor datează din vremea britanicilor, ele sunt adesea considerate o moștenire a celor Opt Sute de Ani de Oprimare. Privit în această lumină, consumul de băuturi alcoolice după ora oficială de închidere a localurilor este un act de patriotism discret.

Când un ziar a anunțat că ministrul de Finanțe a sărbătorit aprobarea bugetului cu un chiolhan după ora de închidere (pubul fiind închis doar pentru cei rămași pe dinafară), subiectul a fost retrogradat urgent la limita limitelor interesului public. Mulți s-au întrebat încotro se îndreaptă lumea, dacă o publicație nu găsește subiecte mai interesante de dezbătut.

Există explicații pentru această aplicare diferită a principiilor. Este posibil ca și sfidarea Bisericii să fi fost cândva un factor. Potrivit unei ceremonii religioase populare în rândul catolicilor, puburile se închideau în mod tradițional după-amiaza timp de o oră: așa-numita *Holy Hour* („ora de sfințenie”). Despre clienții care izbuteau să evite părăsirea pubului în răstimpul respectiv se spunea că „sunt la ora de sfințenie” (deși argumentul n-a fost niciodată acceptat ca apărare de către tribunale).

Dihotomia a dat naștere unor situații bizare în siajul interzicerii fumatului. Să nu fiți surprinși, de exemplu, dacă în unele puburi irlandeze îi veți vedea pe clienți întrerupându-și la intervale regulate consumarea ilegală de alcool după ora de închidere a localurilor pentru a ieși la o țigară – conform legii.

Băutura diavolului

În America, termenul „pionier” se referă la acei imigranți întreprinzători care, treptat, au lărgit frontierele Statelor Unite și, în cele din urmă, au îmblânzit întreg continentul. În Irlanda, „Pionierii” este numele unei mișcări înființate în anii 1890 pentru a reduce consumul de alcool al națiunii. Asta vă spune totul despre lupta epopeică a Irlandei cu acest viciu.

Mișcarea Pionierilor irlandezi nu și-a căpătat numele în mod accidental. Fondatorul ei, un preot catolic, a fost inspirat de istoriile bravilor coloniști ai Lumii Noi, care se luptau cu terenul ostil, bolile, iernile aspre și triburile feroce de indieni, pe măsură ce avansau către vest în căruțele lor cu coviltire multicolore, căutând terenuri libere și o viață mai bună. În mod evident, el s-a gândit că a le impune irlandezilor abstenența ar fi o provocare similară.

La momentul respectiv, SUA și Irlanda aveau ceva în comun: un Vest Sălbatic. Primii Pionieri irlandezi se bucurau de avantajul legilor victoriene de reglementare a vânzării alcoolului în est, unde existau concepte de felul orei de închidere. Dar în afara Dublinului, brațul legii ajungea mai greu. La vest de râul Shannon – Mississippi al Irlandei –, se întindea o sălbăticie neîmblânzită, populată de cârciumari clandestini (un fel de proprietari neautorizați de puburi) și producători de trascău ilegal. Apă-de-foc distilată în casă, trascăul a făcut la fel de multe victime în rândul băutorilor irlandezi precum apașii în confruntările cu coloniștii albi.

Problema fost exacerbată de faptul că whisky-ul constituia o opțiune ieftină pentru masele paupere. Prin comparație cu el, berea era un lux.

Pionierii au fost și rămân un grup de elită și nu trebuie confundați cu Alcoolicii Anonimi. Întemeietorii mișcării și-au pierdut speranța de a-i converti pe băutorii de calibru, astfel că Pionierii au pus accentul pe organizarea minorității abstinate, pentru a oferi un exemplu de urmat celor mai puțin virtuoși. Membrii asociației continuă „să depună jurământul”, făgăduind să rămână cumpătați, și primesc niște insigne mici pe care le poartă pe rever, aidoma veteranilor de război.

Cârciumarii clandestini au dispărut de mult, trascăul a fost aproape complet eliminat și legile de reglementare a vânzării alcoolului s-au răspândit în toate colțurile Irlandei. Dar bătălia este departe de a fi fost câștigată. Dimpotrivă, boomul economic a eliminat una dintre constrângerile tradiționale față de băutură – lipsa banilor. Irlandezii continuă să sufere de

niveluri ridicate de alcoolism: un fapt cu atât mai surprinzător cu cât națiunea înregistrează în același timp niveluri neobișnuit de ridicate de abținere totală. Unul din patru irlandezi nu se atinge deloc de băutură, ceea ce face ca realizările la nivel statistic ale celorlalți să fie cu atât mai impresionante.

Religie

Până de curând, Republica Irlanda era cea mai evlavioasă țară din Europa, copleșitor romano-catolică și mândră de asta.

Dar deși credința reușise să înflorească în vremuri de persecuție și sărăcie, a sosit momentul să se confrunte cu un dușman mult mai perfid, deghizat în forma succesului economic.

De la mijlocul anilor nouăzeci în Irlanda de Nord s-a instaurat pacea, dar în Republică lupta dintre Dumnezeu și Satana a căpătat dimensiunile unui război total. Conflictul nu s-a încheiat nici acum; Diavolul pretinde că deține controlul asupra unor părți întinse din estul urbanizat, în timp ce influența Domnului este limitată la zonele mai sărace de la graniță, din centru și din vest (sau „regiunea BMW” – Border, Midlands, West). Dar căutarea izbăvirii sufletului a devenit un hobby popular printre irlandezii de pretutindeni, așa că poate religia mai are o șansă.

Poate că se exagerează cu declinul spiritualității. Semnele distinctive ale catolicismului sunt și acum foarte vădite, de pildă crucile pe care și le fac oamenii când trec pe lângă biserici sau difuzarea pe postul național de televiziune a *Angelus bells* – chemarea la rugăciune – zilnic la amiază și la șase seara. Imaginile ce însoțesc *Angelus* au fost totuși atenuate, pentru a fi mai acceptabile și pentru necatolici. Ele doar prezintă diverși oameni care se opresc din activitățile lor cotidiene și, în loc să-și facă cruce, privesc gânditor în depărtare. Este ca o reclamă mai discretă la extragerile Loteriei Naționale.

Numărul participanților la slujbele din biserici continuă să fie ridicat potrivit standardelor din Europa, dar s-a redus spectaculos, ca și influența politică a amvonului. Creșterea materialismului a coincis cu mai multe scandaluri sexuale care au subminat puternic autoritatea Bisericii, iar chemarea religioasă este în cădere liberă. Irlanda obișnuia să producă atât de mulți preoți, încât a existat întotdeauna un surplus important disponibil pentru export către misiunile din Africa și alte locuri. Preoții irlandezi sunt în continuare implicați în activitățile caritabile din țările aflate în curs de dezvoltare, dar un semn al deplasării polului puterii este faptul că cei mai celebri misionari irlandezi din Africa sunt actualmente Bob Geldof și Bono.

Catolicii reprezintă confesiunea majoritară în ambele părți ale Irlandei: aproximativ 90% din Republică, unde cea mai importantă religie minoritară este cunoscută – într-un mod

care stârnește confuzii – drept Biserica Irlandei. BI face parte din comunitatea anglicană mondială și este una dintre bisericile care face ca Irlanda de Nord să fie predominant protestantă. Prezbiterienii sunt cea mai mare dintre bisericile respective, iar cel mai bine cunoscuți sunt Prezbiterienii Liberi, grație foarte gălăgiosului lor întemeietor, reverendul Ian Paisley.

Mama Irlandeză

Mama Irlandeză – cunoscută pentru vlăstarele ei ca „Mami” – nu se mai bucură de aceeași influență ca pe vremea când avea zece sau unsprezece copii care lucrau pentru cauza ei. Acum este silită adesea să aibă și o slujbă în afara gospodăriei, încredințându-și o parte din putere babysitterilor. Rolul continuă să-i fie totuși preamărit de tradiția veche de secole și deocamdată a scăpat de genul de critici abătute asupra altor stâlpi ai vieții irlandeze, precum Biserica și GAA.

Spre deosebire de numeroșii martiri care au murit pentru Irlanda, Mama Irlandeză este martirul care trăiește pentru țară. Eroiul ei sacrificiu de sine este amintit în enșpe mii de cântece, dintre care vechiul vals *A Mother's Love is a Blessing* este un exemplu clasic. Cântat de un fiu emigrant, refrenul valsului – deopotrivă vioi și străbătut de vinovăție – se încheie cu versurile: „Iubirea mamei tale nu îți va lipsi / Decât după ce va fi-ngropată sub glee.” Iar sentimentul respectiv dă seama de o trăsătură esențială a Mamei Irlandeze: în ciuda dovezilor unor asemenea cântece, sacrificiul ei nu este apreciat la justa valoare.

Ideea aceasta a generat destule glume răutăcioase, cum ar fi:

Î: De câte Mame Irlandeze este nevoie pentru a schimba un bec?

R: De niciuna. Ce vrei să zâci – că n-arăt a-ntâia, așa păntuneric?

Glumele acestea sunt populare îndeosebi printre femei, pentru că, în timp ce Mama Irlandeză aspiră să-și iubească la fel de mult toți copiii, multe fiice pretind că ea își favorizează fiii. Într-adevăr, fiul irlandez tinde în general să-și cocoate mama pe un pedestal (deși unul pe care să aibă loc suficient pentru a-i găti și a-i spăla hainele). Altă glumă feministă afirmă că Iisus Hristos a fost cu siguranță irlandez, deoarece a trăit în casa părintească până la treizeci de ani, credea că mama lui era virgină, iar ea credea că el era fiul lui Dumnezeu.

Ceva straniu se petrece totuși cu multe feministe când ele însele au copii. Gena puternică a Mamei Irlandeze – până atunci latentă – preia brusc controlul asupra trupurilor lor și le modifică irevocabil personalitățile. În felul acesta, ADN-ul este moștenit cu succes de o nouă generație de femei. Aproape fără să-și dea seama, ele s-au preschimbat în Mami, care umple farfuriile cu porții imense pe seama propriei înfometări și-și promovează preparatele culinare prin lozinci viclene de genul: „Bagă în tine, fiule, o să-ți faci bine.”

Moarte

Irlandezii au un eufemism favorit pentru moarte. Expresia standard de condoleanțe la o înmormântare, prezentată simultan cu strângerea mâinilor familiei îndoliate, este: „Îmi pare rău pentru necazurile dumneavoastră.” Ea se rostește indiferent dacă răposatul a decedat de cauze naturale la vârsta de o sută trei ani sau dacă a fost împușcat dintr-un automobil gonind în viteză, într-o reglare de conturi a unor traficanți de droguri. Popularitatea acestui eufemism nu implică totuși că moartea ar fi un subiect tabu.

Nici vorbă de așa ceva! Moartea este un eveniment foarte public în Irlanda, o țară în care oamenii devin populari abia după ce și-au dat ultima suflare. Paginile cu fepare se numără printre cele mai citite din ziarele irlandeze, iar posturile de radio locale difuzează în mod obișnuit anunțurile de decese pentru zona lor, citindu-le ca pe o versiune ceva mai solemnă a rezultatelor meciurilor de fotbal.

În decursul secolului XX, priveghiul de trei zile a fost uzual în toată Irlanda. Din multe puncte de vedere, aducea cu ceea ce în alte culturi ar fi numit petrecere în toată regula, implicând consumul neînfrânat de alcool, țigări și tutun prizat. Și în ciuda faptului că priveghiul avea un fundament spiritual – în esență era o tactică de diversiune, menită să abată spiritele rele de pe urma sufletului răposatului, care putea astfel să se furișeze în siguranță spre lumea cealaltă –, Biserica era mereu mai degrabă încordată în privința datinii.

Priveghiul în stil vechi a dispărut actualmente și elementul festiv al funeraliilor irlandeze a pălit binișor. Când oamenii erau săraci și religioși, plecarea spre lumea cealaltă constituia o opțiune tentantă, motiv pentru care mulți bolnavi trimiteau după preot (pentru a se asigura că nu vor avea probleme la graniță), mai degrabă decât după medic. În prezent atracția lumii celeilalte nu mai este la fel de mare, iar medicii sunt mult mai solicitați.

Chiar dacă aspectul ei festiv a cunoscut un declin, înmormântarea irlandeză rămâne un eveniment social. Pentru mulți irlandezi, participarea regulată la înmormântări este un mod de a-ți petrece timpul liber. Îndeosebi dacă sunteți politician, participarea la cât mai multe cu putință – fie și numai într-atât cât să strângeți mâinile familiei îndoliate și să spuneți „Îmi pare rău pentru necazurile dumneavoastră” – rămâne absolut crucială pentru șansele de a fi reales.

Credință în supranatural

Irlandezul își împarte spațiul existenței cu o largă varietate de ființe supranaturale, cunoscute în mod colectiv sub denumirea „spirite”. De departe cele mai faimoase dintre acestea sunt spiridușii leprechaun, o rasă minusculă de cizmari experți. Faima lor are totuși mai puțin de a face cu producerea încălțăminte, cât cu rolul secundar de păzitori ai unor comori străvechi la care-i pot conduce pe oamenii de care au fost prinși.

Deși foarte harnici, leprechaun sunt notorii pentru consumul de trăsău, care-i poate face neglijenți și mai susceptibil de a fi zăriți. Printr-o coincidență bizară, multe dintre aparițiile lor au fost raportate de persoane care consumaseră de asemenea trăsău. Desigur, bogățiile rămân nerevendicate.

Irlandezii nu fac distincție între spiritele bune și cele rele. Mereu puse pe făcut pozne, spiritele irlandeze nu sunt niciodată rele, ci doar înțelese greșit. Însă cel mai temut dintre ele este Pooka, un spirit nocturn, la a cărui simplă vedere se spune că găinile încetează să mai ouă. Pooka poate adopta multe forme – de la cal sălbatic la capră și de la vultur uriaș la bau-bau imens și lăptos – și se spune că azvârle oamenii cu care se întâlnește în rigole sau în canale. Și în acest caz consumatorii de trăsău dovedesc o vulnerabilitate aparte.

La fel de temută, dar din motive cu totul diferite, este Banshee, al cărei bocet a fost descris în diverse moduri, de la un cântec în surdina la un sunet atât de pătrunzător, încât poate sparge sticla. Faimosul ei țipăt îi avertizează pe membrii a cinci familii irlandeze – O'Brien, O'Connor, O'Grady, O'Neill și Kavanagh – de o moarte iminentă. Însă grație endogamiei perpetuate de-a lungul secolelor, mulți irlandezi care nu poartă numele respective sunt predispuși să o audă pe Banshee.

Banshee poate fi și zărită, uneori sub forma unei spălătorese care clătește hainele pătate de sânge ale celor care vor muri. Dar, la fel ca Pooka, leprechaun și alte spirite, aparițiile ei par să fi devenit mult mai rare după electrificarea Irlandei rurale în anii cincizeci. În general, regresul este pus pe seama poluării luminoase.

Obiceiuri

Ziua Sfântului Patrick

Indiferent unde s-ar afla în lume, cu o singură excepție, 17 martie a fost dintotdeauna o zi minunată pentru irlandezi. Excepția amintită este Irlanda în sine, unde până recent Ziua Sfântului Patrick era privită cu scepticism.

De la Liverpool la New York, de la Toronto la Melbourne, era un prilej de mândrie etnică, la care până și emigranții din a zecea generație își sărbătoreau sângele irlandez îmbrăcându-se în verde, colorând râurile locale în verde, ba chiar consumând bere verde. Între timp, în sediul central, locuitorii sfințitei insule în sine manifestau tendința de a purta orice culoare, dar nu verde, și se chinuiau să manifeste un oarecare entuziasm pentru eveniment.

Era o sărbătoare națională și nu trebuiau să meargă la muncă. Însă pentru mulți era o zi de odihnă, nu de celebrare. Irlandezo-americanii n-aveau decât să-și facă de cap o dată pe an. Cei pentru care calitatea de irlandez era o slujbă cu program non-stop nu izbuteau să înțeleagă rostul festivităților. Era ca și cum povara responsabilității i-ar fi cocoșat. Nu ajuta cu nimic nici faptul că mijlocul lunii martie în Irlanda garantează una dintre cele mai teribile situații meteo din tot anul.

Paradele de Ziua Sfântului Patrick au fost organizate de irlandezii din străinătate vreme de un secol înainte ca irlandezilor de acasă să le treacă prin minte să procedeze la fel, dar nici atunci versiunea din Dublin nu denota cine știe ce tragere de inimă. Apoi însă, cam în același timp cu Riverdance, parada din Dublin a fost transformată într-o producție de mari dimensiuni – un fel de Mardi Gras în climat rece.

Sărbătoarea națională nu mai este de acum un simplu eveniment de douăzeci și patru de ore, ci un festival de cinci zile, care oferă de toate, de la focuri de artificii la simpozioane, în care intelectualii discută despre ce înseamnă să fii irlandez. Din Ziua Paddy pe stil vechi s-a păstrat numai partea meteorologică.

Participarea la parada din Dublin nu include totuși nici acum guvernul. Importanța diasporei înseamnă că la mijlocul lunii martie aproape toți miniștrii vor fi în străinătate... unde participă la petreceri ale irlandezilor.

În țară, irlandezii sărbătoresc cu ceva mai mult entuziasm decât până atunci. Dăinuie însă suspiciunea că toată chestia cu Ziua Paddy le-a fost vârată pe gât de americani. Iar ei continuă să pună piciorul în prag în privința berii verzi.

Halloween

Din unele puncte de vedere, Halloween este opusul Zilei Sfântului Patrick. Deși au reacționat lent în adoptarea celei din urmă – o sărbătoare creștină –, irlandezii se destrăbălează cu ocazia celei dintâi – păgână – de două mii de ani. Iar dacă irlandezii și-au depășit sensibilitățile legate de Ziua Sfântului Patrick într-atât încât s-o recupereze de la americani, americanii și-au depășit sensibilitățile legate de Halloween, pe care au furat-o fără jenă de la irlandezi și scoțieni, iar acum încearcă să le-o vândă înapoi, lor și restului lumii, cu adaos comercial.

Reambalarea Halloweenului ca festival al toamnei pentru consumatori este remarcabilă pentru un eveniment care a început, nici mai mult, nici mai puțin, ca Ziua Morților Vii. Pentru vechii celți, 1 noiembrie însemna începutul anului, iar noaptea de ajun era un moment când granițele dintre lumi se estompau. Multe dintre obiceiurile practicate și acum în Irlanda sunt la origine tentative de a menține sub control spiritele rele sau de a le manipula prezența în interesul celor vii.

Când irlandezii aprind focuri în aer liber pe 31 octombrie, ei simulează focurile uriașe aprinse cândva de druizi pentru a ruga soarele tot mai palid să revină primăvara (se pare că celții nu erau la fel de convinși că fenomenul se va repeta în fiecare an). Când copiii irlandezi merg din ușă-n ușă spunând „ne dați ori nu ne dați”, ei practică o formă de șantaj care a apărut probabil pe vremea când fermierii lăsau afară mâncare pentru spiritele flămânde, pentru ca acestea să nu le facă rău vitelor și culturilor.

Proximitatea spiritelor însemna că în noaptea de Halloween puteau fi ghicite fel de fel de secrete. De pildă, perechile de tineri coceau nuci în foc pentru a-și prevesti posibilitățile de căsnicie. Dacă nucile se strângeau una lângă cealaltă printre tăciuni, ei aveau să se înțeleagă bine. Dacă nucile săreau, îndepărtându-se, se putea apela la consiliere premaritală.

Credințele respective au dispărut, dar s-a păstrat ideea spiritelor rele care o iau razna pe 31 octombrie, deși în zilele noastre activitatea acestora este îndeplinită de obicei de băieți și bărbați. O farsă tipică de Halloween era acoperirea hornului cuiva, astfel încât casa să i se umple cu fum. În prezent se practică tot felul de chestii inocente, cum ar fi să suni la o ușă și apoi s-o ștergi de-acolo cât poți de repede.

O nuanță portocalie

Dacă verdele a fost de mult timp sinonim cu naționalismul irlandez, cealaltă temă a istoriei Irlandei – unionismul probritanic – este reprezentată de portocaliu. Ea îl simbolizează pe regele William de Orania a cărui victorie în bătălia de la Boyne din 1690 a asigurat influența protestanților în Irlanda vreme de două secole.

Casa de Orania continuă să celebreze bătălia în fiecare an pe 12 iulie. Acesta este momentul de vârf al așa-zisului „anotimp de marș” din nordul Irlandei, care pornește la începutul lui mai și ține până la sfârșitul lunii aprilie din anul următor. Cu mult înaintea modei nebune a exercițiilor aerobice, cei din clanul Orania își mențineau forma fizică prin marșuri susținute prin nord. Forma fizică nu era totuși principala motivație.

Incontestabila valoare pentru fitness a rutelor alese era sporită uneori prin necesitatea feririi de cărămizile și sticlele incendiare aruncate de catolici. Natura triumfalistă a unor marșuri și faptul că ele străbăteau frecvent zone naționaliste le făcea foarte litigioase. În cele din urmă a fost înființat un comitet al paradelor, care să decidă în privința rutelor disputate, astfel încât în prezent sunt evitate majoritatea punctelor critice.

Tricolorul irlandez modern este o tentativă grafică de a combina tradițiile culorilor verde și portocaliu, strecurând între ele albul păcii. Amintirile pier însă greu în Irlanda și bătălia de la Boyne este încă prea recentă pentru ca toți cei implicați să îngroape securea războiului.

Instrumente muzicale verzi și portocalii

Irlanda este singura țară din lume a cărei stemă oficială este un instrument muzical. Harfa îmbrățișează ambele tradiții politice de pe insulă, figurând pe toate documentele de stat ale Republicii și reprezentând în același timp Irlanda pe blazonul regal britanic. Este neobișnuit, fiindcă în Irlanda nici măcar instrumentelor muzicale nu li se îngăduie să fie neutre din punct de vedere politic.

Scripca, de pildă, reprezintă tradiția catolic-naționalist-republicană, în timp ce flautul, grație îndelungatei sale asocieri cu formațiile de flaute loialiste din nord, este considerat un instrument protestant-unionist.

Tradițiile muzicale ale Nordului sunt ilustrate de o veche glumă despre un inspector care vizitează o școală din regiunea catolică a munților Sperrin. Testând vocabularul copiilor, el îi întreabă: „Cum se numește un om care cântă la pian?” O mână se ridică și răspunsul sosește prompt: „Pianist, domnule.” Și tot așa... până ce inspectorul întreabă cum se numește un om care cântă la flaut. În clasă se face liniște, dar inspectorul insistă: „Haideți, haideți! Sunt sigur că cineva îmi poate zice cum îi spuneți cuiva care cântă la flaut.” În cele din urmă cineva ridică timid mâna. „Da?” se luminează la față inspectorul. „Domnule, acasă noi îi spunem portocaliu împuțit.”

Guvernare

Puține națiuni au îmbrățișat conceptul democrației reprezentative cu același entuziasm ca irlandezii. De exemplu, cei patru milioane de locuitori din Republică aleg cei o sută șaizeci și șase de membri ai Parlamentului – un raport de 24 000 la 1. Dacă acest model ar fi urmat peste tot, Camera Comunelor britanică ar avea două mii cinci sute de membri, iar Parlamentul Indiei ar trebui să se întrunească pe un stadion de fotbal.

Adăugați la asta faptul că Irlanda de Nord are o adunare regională formată din o sută opt membri și în același timp continuă să trimită optsprezece reprezentanți în Parlamentul de la Westminster și puteți înțelege de ce unii locuitori ai insulei consideră că ar fi necesară o cernere anuală a politicienilor pentru a le reduce numărul la un nivel suportabil.

Dail

Parlamentul Republicii este numit *Dail* și membrii săi sunt aleși prin reprezentare proporțională, bazată pe votul unic transferabil în circumscripțiile electorale cu mai multe locuri.

Principalul avantaj al acestui sistem este echitatea: un partid care câștigă 40% din voturi va obține în general 40% din locuri. Alt avantaj important – amenințat actualmente de votarea electronică – este întinderea pe câteva zile a numărătorii voturilor, asigurând publicului divertisment ieftin pe seama politicianilor anxioși al căror viitor depinde de obținerea câtorva voturi de preferință inferioară la a 17-a numărătoare. Marele neajuns al circumscripțiilor electorale cu mai multe locuri este faptul că, în loc să concureze doar împotriva partidelor din opoziție, candidații trebuie în majoritatea cazurilor să-și apere spatele împotriva pumnalelor colegilor. Dar și asta poate fi foarte amuzant.

Partidul dominant în Republică este *Fianna Fail* – care înseamnă „Ostașii destinului” –, o mișcare populistă de centru-stânga sau centru-dreapta (în funcție de direcția din care bate vântul). Ca și al doilea mare partid, *Fine Gael*, „Familia irlandeză”, *Fianna Fail* a apărut în urma Războiului Civil din 1922–1923. *Fine Gael* a învins în înfruntarea aceea, dar de atunci n-a mai obținut prea multe victorii. Ba chiar, începând din anii treizeci, numai *Fianna Fail* a izbutit să-și asigure majoritatea în alegerile generale. În parte din cauza Războiului Civil – de la care Partidul Laburist s-a abținut –, Irlanda nu și-a dezvoltat niciodată tradiționala distincție stânga–dreapta. Așa că, în vreme ce *Fine Gael* este aparent condamnat de-a pururi la locul secund, laburiștii au terminat întotdeauna pe poziția a treia.

Reprezentarea proporțională scade însă mult probabilitatea ca vreun partid să obțină majoritatea, astfel încât cele mai multe guverne moderne sunt formate de coaliții. Asta se potrivește foarte bine cu electoratul irlandez. În mod instinctiv conservatori, dar suspicioși vizavi de ideologie, electorii aleg guvernele în același mod în care ar amesteca vopsele. *Fianna Fail* este de obicei culoarea de fond, la care electoratul adaugă o tușă de roșu (laburiștii) sau albastru (democrații progresiști care susțin reducerea taxelor), în funcție de dispoziție. Ocazional votanții o iau razna complet și aleg o coaliție curcubeu, în jurul lui *Fine Gael*.

Spectrul culorilor s-a extins în ultimii ani prin apariția în *Dail* a partidelor Verzilor și naționaliștilor extremiști *Sinn Fein* (care înseamnă „Noi înșine”). *Sinn Fein* este unic prin faptul

că se luptă în alegeri atât în Nord, cât și în Sud. Este de asemenea unic pentru că are o aripă înarmată, IRA (Armata Republicană Irlandeză, cunoscută printre susținători mai simplu ca „Armata”).

Deoarece statul irlandez are de asemenea o organizație numită Armata, ar exista un conflict de interese dacă *Sinn Fein* ar face vreodată parte dintr-un guvern de coaliție. Chestiunea este litigioasă și ar putea fi soluționată doar prin desființarea IRA. În mod normal susținători ai inițiativei private, democrații progresiști au atras în mod repetat atenția că apărarea statului este un domeniu în care consumatorii nu ar beneficia de pe urma creșterii concurenței.

Seanad

Spre deosebire de Marea Britanie, Irlanda nu are nici aristocrație, nici sistem care să acorde onoruri de stat. Persoanele care se apropie cel mai mult de conceptul de nobili ereditari sunt cele ale căror bunici au fost în interiorul sau în apropierea Poștei Generale din Dublin în 1916, când clădirea a fost cartierul general al revoltei de Paști împotriva stăpânirii britanice. Dinastiile politice – dintre care multe s-au ridicat ca fenicșii din cenușa Poștei Generale – sunt o trăsătură familiară a politicii irlandeze, deși, indiferent cât de bun v-ar fi pedigreeul în Irlanda, la un moment dat va trebui să suferiți ofensa de a participa la alegeri.

Echivalentul irlandez al Camerei Lorzilor este *Seanad*, Senatul, care este ales de mai multe grupări ce reprezintă diverse interese, printre care se numără și universitățile. În parte, Senatul a fost gândit ca un forum dedicat populației protestante minoritare din Sud, dar și pentru a asigura o tribună pentru poeți, intelectuali, excentrici etc., care ar putea să nu fie ascultați în Camera „inferioară”. Într-adevăr, unul dintre primii senatori a fost W.B. Yeats, care se încadra în toate categoriile amintite.

În ultima perioadă, Senatul a fost criticat ca fiind o vorbărie inutilă. A avut însă un rol esențial în democrația Irlandei, asigurând un soi de sistem de asistență socială pentru politicienii care traversau o perioadă de criză. Alegerile pentru Senat le urmează pe cele generale, fiind astfel o plasă de siguranță pentru cei care au fost complet respinși de electorat. Nou-numitul guvern poate de asemenea dăruiră unsprezece locuri în Senat, iar acestea sunt baza unui fond de binefacere orientat spre păstrarea politicienilor viabili până la următoarele alegeri generale.

Locurile în programul „înapoi la muncă” al Senatului sunt însă întotdeauna foarte solicitate. În mod normal, foștilor membri ai Parlamentului nu li se îngăduie să rămână la

nesfârșit în Senat. Dacă farmecul solicitantului eșuează și la a doua sau a treia alegere generală, el se va vedea cel mai probabil obligat să-și anunțe retragerea, înainte de a fi împins cu blândețe spre civilie.

Afaceri

Când irlandezii au îmbrățișat capitalismul, au făcut-o cu entuziasmul până atunci rezervat Bisericii; aceasta explică apariția unor companii ca Ryanair, al cărei insolent director executiv Michael O’Leary deține actualmente 51% din rezervele cunoscute de aplomb ale Irlandei.

Într-o vreme era clar – sau cel puțin aparent – că irlandezii nu erau atât de interesați de bani. Sentimentul era pe de-a-ntregul reciproc. Banii, cel puțin sub forma investițiilor străine, nu erau, la rândul lor, interesați de irlandezi. Preponderent agrară și subdezvoltată, Irlanda obișnuia să aibă o perenă problemă cu șomajul, ținut sub control doar grație emigrărilor masive. Anii optzeci au reprezentat o perioadă grea pentru multe țări, dar, în 1987, dacă Irlanda ar fi fost o casă, băncile ar fi confiscat-o pentru neplata ratelor.

Pentru ca după aceea totul să se schimbe. În jurul anului 1990, Irlanda a prins valul unei creșteri globale. A fost auzită pentru prima oară expresia „Tigru Celtic”, o formă mutantă a Tigrului Asiatic care transforma deja economiile din regiunea respectivă. Șomajul s-a redus la zero. Emigrația a încetat. Pentru prima dată au început să sosească imigranți, pentru a răspunde ofertei de locuri de muncă.

Irlandezii sunt acum obsedați de muncă și nimeni nu este mai surprins de asta decât ei. Cu un deficit imens de infrastructură, de pildă șosele, dar având măcar banii necesari redresării ei, țara este un șantier, care sporește ambuteiajele ce au devenit o trăsătură a vieții cotidiene. Tot mai mulți irlandezi își pot permite automobile și petrec câte o jumătate de zi în ele, mergând și venind de la serviciu. Din fericire, telefonul mobil a fost inventat în timpul boomului, altfel țara s-ar fi oprit scrâșnind zgomotos sub povara succesului.

Dezbaterea despre politica economică generală a Irlandei se reduce frecvent la alegerea între economia americană de piață liberă și modelul social al Uniunii Europene, cu taxe mari și niveluri ridicate ale serviciilor publice. Pe scurt, Bostonul împotriva Berlinului. În practică, Bostonul câștigă confruntarea cu mare ușurință. Este adevărat, poate că Berlinul a plătit noile șosele ale Irlandei prin intermediul fondurilor UE. Ba poate să fi fabricat chiar și BMW-urile care le ticsesc. Însă este mai probabil ca automobilele să fi fost achitate de slujbele în companii americane care conduc inovația tehnologică – de la Yahoo! la Google – ale căror sedii centrale din Europa sunt acum în Irlanda. Și, din punctul de vedere al

americanilor, este foarte convenabil că irlandezii vorbesc engleza.

Sisteme

Educație

Sistemul educațional irlandez este predominat „voluntar”. Din păcate pentru elevii slabi, asta nu înseamnă că ei ar avea de ales dacă să învețe ori nu. Înseamnă doar că majoritatea școlilor pe care le urmează sunt deținute sau conduse de instituții private – de obicei, ordine religioase. Majoritatea finanțării este asigurată de stat.

Învățământul este obligatoriu între șase și cincisprezece ani. În practică, copiii irlandezi încep școala în septembrie, după a patra lor aniversare. Asta ar putea să demonstreze foamea înăscută a națiunii pentru învățătură, care i-a fost adesea refuzată în cei Opt Sute de Ani de Oprimare. Mai probabil, însă, indică absența aproape totală a educației preșcolare în Irlanda și faptul că îngrijirea și educarea privată a copiilor costă realmente o avere.

Copiii intră în școala primară la patru ani și o urmează până la doisprezece ani, când trec la nivelul secundar. Școala secundară se împarte într-un ciclu de trei ani Junior, care este obligatoriu, și un ciclu de doi sau trei ani Senior, care nu este obligatoriu și culminează cu examenul Leaving Certificate. Denumirea examenului („certificatul de plecare”) sună precum ceva ce trebuie făcut înaintea emigrării; pentru multe generații de irlandezi, chiar asta a fost realitatea. Denumirea provine însă de la faptul că examenul marca ieșirea elevului din sistemul educațional, pentru a intra în câmpul muncii. În prezent, peste jumătate din elevii irlandezi continuă cu universitatea sau alte colegii de nivelul al treilea.

Irlandeza este o materie obligatorie la nivelurile primar și secundar, cu unele excepții speciale. Cunoașterea irlandezei a fost cândva o cerință indispensabilă pentru multe slujbe în aparatul de stat și era predată în stilul „biciul și zăhărelul”. Zăhărelul era bonificația de 10% pe care o primeai dacă susțineai examenele în irlandeză, în vreme ce biciul era de fapt un baston folosit de profesori pentru a-ți băga materia în cap. În epoca noastră mult mai iluminată, unul dintre cele mai mari progrese recente în domeniul educației este mișcarea *Gaelscoil*, care urmărește reînvierea limbii prin... practicarea ei.

Lege și ordine

Irlandezii nu sunt un popor care să respecte legea. Pe de altă parte, nici nu sunt chiar anarhiști. Totuși, când vine vorba de rezolvarea problemelor personale, ei privesc lucruri precum semafoarele, limitările de viteză și indicatoarele de sens unic ca având un rol îndrumător, mai degrabă decât obligatoriu. Vânzarea de artificii, de pildă, este ilegală în Republica Irlanda. Dar, în fiecare an, cu câteva săptămâni înainte de Halloween, cerul nopții de deasupra Dublinului aduce cu Beirutul anului 1978.

Din cauza celor Opt Sute de Ani de Oprimare, mulți irlandezi au o atitudine ambivalentă față de legi. Când cineva le spune că nu pot face ceva – de exemplu să mai bea un pahar în pub după ora închiderii –, ei se simt imediat oprimați și vor să lupte împotriva nedreptății. Așa că, dacă veți intra într-un pub din Irlanda rurală după miezul nopții (ciocăniți de trei ori în fereastră și spuneți că sunteți un prieten de-al lui Mick), îl veți găsi plin de luptători pentru libertate, care se opun cu bravură legii Dublinului.

Delictele mărunte din Irlanda sunt comise frecvent de narcomani care trebuie să-și satisfacă viciul. Crima organizată este în general asociată cu traficul de stupefiante, dar cea cu adevărat organizată tinde să fie opera foștilor paramilitari republicani, care s-au trezit cu foarte mult timp liber după acordul de încetare a focului din Irlanda de Nord. Când o bandă a furat suma-record de douăzeci și șase de milioane de lire sterline de la o bancă din Belfast în 2004, până și câinii de pe stradă au știut că a fost IRA. Nu mai trebuie precizat că ei s-au gândit bine dacă să latre sau nu.

Timpul după irlandezi

Cândva se spunea că irlandezii au o atitudine destinsă față de timp. În epoca Tigrului Celtic, afirmația nu-și mai păstrează veridicitatea. Cei care petrec zilnic câteva ore prin ambuteiaje nu sunt deloc destinși în privința asta. Dar este în continuare adevărat că, exceptând anumite ocazii protocolare, irlandezii consideră punctualitatea ca fiind o tulburare de personalitate.

De obicei, evenimentele din Irlanda au loc conform orei după meridianul Greenwich. Irlanda este însă mai la vest decât Greenwich, așa că oamenii recurg la anumite ajustări locale. Când în Greenwich este ora unu, în timpul real irlandez (zona estică) este încă în jur de douăsprezece și jumătate. Ar fi util să aveți în vedere acest aspect atunci când stabiliți o întâlnire la prânz. În mod firesc, cu cât mergeți mai spre vest, cu atât crește decalajul orar. În unele părți din Galway, este încă ieri.

În general, irlandezii nu sunt foarte interesați de timp. Ajunge să-i întrebați pe barmani, care încearcă în fiecare seară să introducă subiectul în discuție. „Este timpul, domnilor”, stăruie ei. Dar clienții nu dovedesc niciodată vreun interes față de subiect, așa că, invariabil, barmanii trebuie să lărgască dezbaterea spre alte subiecte, cum este clasică întrebare: „Voi n-aveți cășile voastre la care să mereți?”

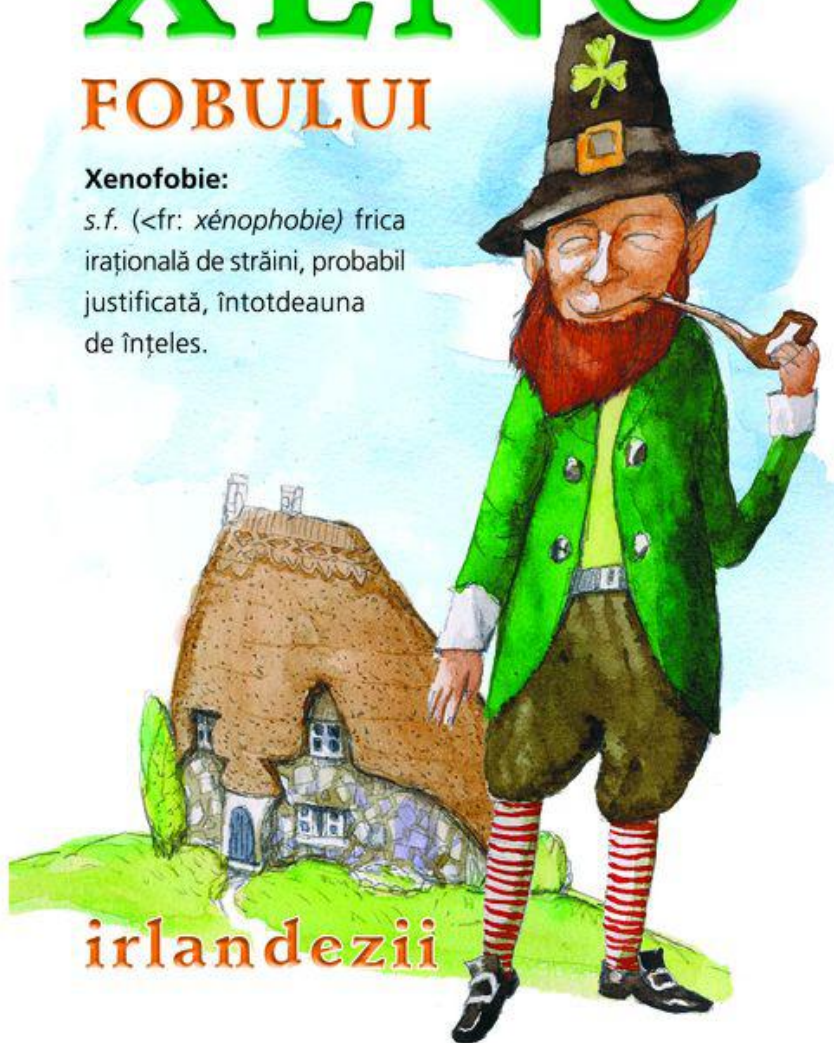

FRANK McNALLY

GHIDUL XENOFOBULUI[®]

Xenofobie:

s.f. (<fr: *xénophobie*) frica
irațională de străini, probabil
justificată, întotdeauna
de înțeles.

irlandezii

Table of Contents

[Naționalism și identitate](#)

[Caracter](#)

[Comportament](#)

[Limba](#)

[Conversație](#)

[Umor](#)

[Cultură](#)

[Literatură](#)

[Mâncare](#)

[Sport](#)

[Obsesii](#)

[Atitudini și valori](#)

[Obiceiuri](#)

[Guvernare](#)

[Afaceri](#)

[Sisteme](#)

Table of Contents

Naționalism și identitate	6
Caracter	20
Comportament	26
Limbă	33
Conversație	37
Umor	43
Cultură	45
Literatură	48
Mâncare	50
Sport	51
Obsesii	53
Atitudini și valori	54
Obiceiuri	63
Guvernare	68
Afaceri	72
Sisteme	74